

2

**AZƏRBAYCANIN
TƏYYARƏÇİLƏRİ
BÖYÜK VƏTƏN
MÜHARİBƏSİNDƏ**

1941-1945

№ $\frac{\text{ilsir}}{18}$

Azərbaycan Mülki Aviasiya Muzeyində hazırlanmış "Azərbaycanın təyyarəçiləri Böyük Vətən müharibəsində" adlı bu kataloq faşizm üzərində qələbənin 70 illik yubileyinə həsr edilmişdir. Kataloqda Böyük Vətən müharibəsində iştirak etmiş, qəhrəmanasına vuruşaraq şərəfli döyüş yolu keçmiş Azərbaycan aviatorları, həmçinin müharibə dövründə Azərbaycanda fəaliyyət göstərmiş aviasiya zavodları, Qələbənin qazanılmasında mühüm rol oynamış Bakı nefti, müharibə dövründə görkəmli alim Yusif Məmmədəliyevin rəhbərliyi ilə azərbaycanlı alimlərin ixtira etdiyi yüksək otkanlı aviasiya yanacağı, Bakının hava hücumundan müdafiəsi haqqında maraqlı məlumatlar yer almışdır.

Kataloqda verilmiş məlumatlar rəsmi sənədlər, təyyarəçilərin şəxsi arxivi, dövrü mətbuat, Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısı, təyyarəçi, tarix elmləri doktoru Məzahir Abbasovun "Na krılyax mujestva" adlı kitabı və eləcə də internet portallarından əldə edilmiş materiallar əsasında hazırlanmışdır.

Kataloq Milli Aviasiya Akademiyasının müəllim və tələbələri, eləcə də geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

101551

284589

M.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

ARXIV

T3(2A) 722.788,014.2 + 05A(2A)8.11

Biz qələbənin varisləriyik!

Tarix bu gün və gələcəkdə bilməlidir ki, Azərbaycan Respublikasının Böyük Vətən müharibəsindəki xidməti, rolu, fəaliyyəti böyük olmuşdur. Bir daha təkrar edirəm, bizim insanların cəbhədəki mərdliyi, eyni zamanda Azərbaycan xalqının cəbhəyə vacib olan hər bir məhsul istehsalında iştirakı, həmçinin neftçixarma sahəsindəki xidmətləri qiymətsizdir və tarixi əhəmiyyət kəsb edir.

Heydər Əliyev
Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri

İkinci Dünya müharibəsinin tarixi göstərir ki, zorakılıq, işğalçılıq və aqressiyaya əsaslanan, başqa xalqlara nifrət və düşmənçiliyə söykənən siyasət və ideologiya, nəticədə məğlubiyyətə və məhv olmağa məhkumdur. Müharibənin bütün ağırlığını və məhrumiyyətini bugün də öz üzərində hiss edən xalqımız qətiyyətlə qanlı döyüşlərin və konfliktlərin əleyhinədir.

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Qələbə naminə

1941-ci il iyunun 22-də faşist Almaniyasının Sovet İttifaqı ilə hücum etməmək haqqındaki müqaviləni xaincəsinə pozması ilə Böyük Vətən müharibəsi başlamışdır. Bütün xalqlar kimi, azərbaycan xalqı da bu müharibədə qurbanlar vermişdir. Azərbaycanın qəhrəman oğulları Böyük Vətən müharibəsində misilsiz şücaət göstərmiş, xalqımızın qəhrəmanlıq nümunələrini nümayiş etdirmişlər. Böyük Vətən müharibəsində 600.000-dən çox azərbaycan vətəndaşı iştirak etmişdir. Onların 11000 nəfəri qadınlar idi. Çoxmillətli Azərbaycanın müharibədə iştirak edən övladlarından 300.000-ni cəbhədən qayıtmamış, bir çoxları göstərdikləri şücaət və qəhrəmanlığa görə yüksək fəxri adlara layiq görülmüşlər.

Alman faşizmi üzərindəki qələbədə arxa cəbhənin də böyük payı olmuşdur. Müharibənin ilk həftələrində təkcə Bakıda müdafiə fonduna əhalidən 2.326.987 manat nağd pul, 511 qram qızıl, 17 kq gümüş məmulatı daxil olmuşdur. Stalinqrad uğrunda gedən döyüşlər zamanı azərbaycan kolxozçuları tank və təyyarə istehsalı üçün öz şəxsi vəsaitlərindən 17 milyon manat pul xərcləmişlər. Müharibənin ilk günlərindən Azərbaycanda 130 adda döyüş sursatı istehsal olunmağa başlamışdır. İki il ərzində (1942-1944) cəbhəyə respublikamızdan 11 milyon ədəd döyüş sursatı göndərilmişdir. Həmçinin məlumdur ki, Bakı şəhərinin qospitallarında 1 milyondan çox yaralı əsgər müalicə olunmuş və vətəndaşlarımız tərəfindən verilmiş 33 ton donor qanı isə on minlərlə əsgərin həyatını xilas etmişdir.

Böyük Qələbəni əldə etmək üçün azərbaycan xalqının verdiyi töhfələr içərisində aviatorlarımızın xidməti diqqətə layiqdir.

Azərbaycan cəbbəxanaya çevrilmişdi

Amansız müharibə Azərbaycan aviasiya sənayesi müəssisələri qarşısında çətin və təxirəsalınmaz vəzifələr qoymuşdu. Bildiyimiz kimi, müharibə illərində Azərbaycan SSRİ-nin əsas neft bazası olaraq, cəbhəyə lazım olan neft və neft məhsullarının 90%-ni vermişdir. Sovet İttifaqı marşalı F. Tolbuxinin cəbhədən Azərbaycana ünvanladığı məktub buna əyani sübutdur. Məktubda deyilir: "Minlərcə tank, özüyəriyən top, təyyarə və avtomobil Bakının şanlı neft sənayesi işçilərinin əldə etdiyi yanacaq ilə işə salınır. Düşmənlə amansız döyüşlərdə Stalinqrad altında, Donda, Donbasda, Dnepr, Dnestr, Belqrad şəhərlərində, Budapeşt altında və Vena cəbhəsindəki döyüşçülər, təyyarəçilər; tankların, özüyəriyən topların, avtomobillərin sürücüləri fəxrlə azərbaycan neftçilərini yad edirlər, onlar Bakının qəhrəman və zəhmətkeş neftçilərinə yüksək keyfiyyətli yanacaq görə dərin minnətdarlıqlarını bildirirlər".

Həmçinin müharibə zamanı yüksək oktanlı aviasiya benzininə olan tələbat çox yüksək olduğundan görkəmli azərbaycanlı alim Yusif Məmmədəliyevin rəhbərliyi ilə bu növ yanacağın hazırlanmasının yeni üsulu icad edilmişdir. Bu üsul aviasiya benzininin istehsalını artırmış, müharibə illərində Bakı zavodları cəbhəyə tələb olunan aviasiya yanacağının 75%-ni vermişdir. Hətta bu benzini haqqında aviasiya general-mayoru A. Pokrişkinin 13.10.1943-cü il tarixində SSRİ Müdafiə Nazirliyinin Baş qərargahına ünvanladığı xidməti məlumatda deyilir: "... Aldığımız yeni yanacaq yüksək tərifə layiqdir; mühərrikə güc verərək, yüksək manevr və gözlənilməz hücum üçün geniş imkanlar yaradır..."

Ölkə rəhbərliyinin qərarına əsasən hərbi təyyarələrin, o cümlədən təyyarələr üçün ehtiyat hissələrinin istehsalına və təmirinə ciddi fikir verilir. İşğal zonalarından "uçqarlara" köçürülən aviamüəssisələrin təcili bərpası ilə yanaşı, yenilərinin də tikilib istifadəyə verilməsi gündəlikdə duran əsas məsələlərdən biri idi. Bakı aviatorları bu çətin vəzifəni şərəflə yerinə yetirirdilər.

Bu dövrdə Bakının Keşlə qəsəbəsində kodlaşdırılmış adları “168” və “458” olan iki aviazavod fəaliyyət göstərirdi. Fasiləsiz işləyən bu müəssisələrdə “UTİ-4” və “Yak-3” tipli qırıcı təyyarələr, habelə hidrotəyyarələr üçün xizəklər istehsal edilirdi. Düşmənin başına od ələyən və müharibənin sonunadək “sirrini” qoruyub saxlaya bilən əfsanəvi “Katyuşa”nın raket-mərmiləri də Bakıda hazırlanırdı. Onu da qeyd etməliyəm ki, düşmənlə hava döyüşlərində mühüm rol oynayan “Yak” qırıcı təyyarələrinin 80 %-i və müxtəlif modelləri həmyerlimiz, aviasiya mühəndisi İbrahim Seyidovun çalışdığı Moskva, evakuasiyadan sonra isə Novosibirsk aviazavodlarında hazırlanırdı. Tanınmış aviakonstruktor Yakovlyev cəbhə xatirələrində yazırdı: “Stalinin xüsusi tapşırığı ilə cəbhəni sürətli və davamlı “Yak”larla təmin etmək üçün İbrahim Seyidovun xidmətləri əvəzsiz idi..”

1941-ci ildə Gəncə şəhər aviaməktəbinin, aviaemalatxanalarının və Bataysk şəhərindən köçürülmüş aviaemalatxanalarının bazası əsasında Gəncə aviatəmir zavodu yaradıldı. Müharibə illərində bu müəssisədə ümumi sayı 782 ədəd olan müxtəlif tipli təyyarələr, habelə 1550-dən çox təyyarə mühərriki və digər avia hissələr vaxtında təmir edilərək, cəbhəyə göndərilmişdir. Gəncə aviatəmir zavodu indi də fəaliyyətini davam etdirməkdədir...

Məlum olduğu kimi, Böyük Vətən müharibəsi illərində respublikamızın zəhmətkeşləri tərəfindən böyük ruh yüksəkliyi ilə “Azərbaycan müəllimi”, “Azərbaycan kolxozçusu”, “Bakı komsomolu” adlı aviasiya eskadrilyaları yaradılması fonduna pul vəsaiti toplanmışdır. Bu münasibətlə İ.V.Stalin Mir Cəfər Bağirova ünvanladığı məktubda yazmışdır: “Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının kolxozçularına çatdırın ki, “Azərbaycan kolxozçusu” qırıcı eskadrilyanın yaradılması üçün birinci 81.020 min rubldan savayı əlavə yığılmış 54.926 min rubl; həmçinin Bakı, Kirovabad, Nuxa və respublikanın başqa şəhərlərinin fəhlələri, ziyalıları, cəbhədəkilərin həyat yoldaşları, komsomolçular və pionerlərə tank kolonnalarının, təyyarələrin, zirehli qatarların eskadrilyalarının yaradılmasına yığılmış 12.100 rubla görə – mənim qardaşlıq salamımı və Qızıl Ordunun minnətdarlığını çatdırın”.

Azərbaycanın ilk təyyarəçi qadını Leyla Məmmədbəyovanın rəhbərliyi ilə cəbhə üçün 4000-dən çox planerçi-paraşütcü, yüzlərlə təyyarəçi hazırlanmışdır.

Böyük Vətən müharibəsi illərində Azərbaycan Respublikasının hərbi aviasiya sahəsində göstərdiyi xidmətlərlə yanaşı, Azərbaycan Mülki Hava Donanmasının cəbhə üçün etdikləri də əvəzsizdir. Belə ki, müharibə illərində Azərbaycan Mülki Hava Donanmasının təyyarəçiləri 79 min saat havada uçuş keçirmiş, 500 min kilometr məsafə qət etmiş, 5 min ton yük və 49 min nəfər səmşin daşmışlar. Bakı təyyarə meydanı müttəfiq dövlətlərlə hava rabitəsində də xüsusi rol oynamışdır. Təkcə 1944-cü ildə Bakı hava donanması xaricə 1.145 nəfər səmşin daşmışdır.

Azərbaycan Mülki Hava Donanması təyyarəçilərinin vətən qarşısındakı xidməti qiymətləndirilmiş, 152 nəfəri orden və medallarla təltif edilmiş, 210 nəfərə isə “Qafqazın müdafiəsinə görə” medalı verilmişdir.

Azərbaycan Mülki Hava Donanmasının təyyarəçiləri və hərbi təyyarəçilərimiz müharibənin ilk günlərindən sonunadək cəbhənin ən təhlükəli, müharibənin taleyinin həll olduğu ən mühüm sahələrində fəaliyyət göstərirdilər. Onlar kəşfiyyət, bombardmançı, qırıcı və hərbi nəqliyyat uçuşlarını yerinə yetirməklə yanaşı, fəvqəladə dövlət tapşırıqlarının həyata keçirilməsində də fəal iştirak edirdilər.

Böyük Vətən müharibəsində sağ qalan və canlarını qurban vermiş təyyarəçilərimizin xatirəsi bu gün də əziz tutulur. Azərbaycan Milli Aviasiya Akademiyasının nəzdində fəaliyyət göstərən Azərbaycan Mülki Aviasiya Muzeyində onların döyüş yolunu əks etdirən geniş bir guşə sərgilənir. Bu guşə muzeyə gələn gənc nəsil üçün əsl mərdlik məktəbidir.

НЕФТЯНИКАМ СОВЕТСКОГО АЗЕРБАЙДЖАНА

Дорогие товарищи!
В эти XXIV годовщины славы Красной Армии вновь достигли великих, героических, богатых успехов. Нет сомнений, что в эти дни вы чувствуете радость и благополучие, которыми прославилась наша страна.

Каждая боевая линия армии, каждая доблестно выстоявшая перед превосходящим врагом в ходе разгромившей его восточной стратегической операции советской армии заслуживают похвалы. Мы знаем, что вы, товарищи, трудитесь с исключительным упорством и быстротой, чтобы в кратчайшие сроки обеспечить армию и боеприпасы, сырьем и инструментами, а также средствами передвижения и средствами связи. Мы этому сердечным путем и искренне благодарим вас.

Пусть работа, которую вы выполняете, будет плодотворной и успешной. Пусть работа, которую вы выполняете, будет плодотворной и успешной.

С искренней любовью Сталина мы идем в бой. Наш боевой дух высоко поднят и горит за нас! Под воздействием великого Сталина и героическим духом свободы и славы победы. Помните, товарищи, наша боевая линия находится в море смерти для гитлеровцев. Наша задача — захватить и уничтожить их.

Да здравствует героическая Советская Армия! Да здравствует неуралимая дружба советского народа и Красной Армии.

По поручению Военного Комитета, комиссаров и политруков
Искренне — Военный Совет Искровой армии.

Авиабензин сверх плана

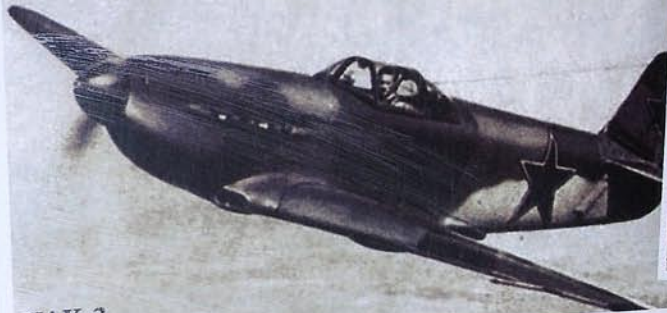
В обширном производственном цехе авиа бензина для работы нефтяников завода Каспийского завода государственного Комитета Оборона. С завода уже вышло более и больше высококачественного бензина и отличного смазочного масла. Планируется, что в ближайшее время завод будет производить еще больше бензина и отличного смазочного масла.

В середине марта 1943 года, когда ситуация с отгрузкой нефтепродуктов стала критической, М. Багиров был вынужден отправить телеграмму Берия:

«ДЛЯ ОТГРУЗКИ АВИАБЕНЗИНОВ ТРЕБУЕТСЯ 130 ЦИСТЕРН, А ДЛЯ СВЕРХЛИМИТНОЙ ОТПРАВКИ 80 ЦИСТЕРН, ВОСЬМОГО НУЖНО 210 БЕНЗИНОВЫХ ЦИСТЕРН. НА ЗАКАВКАЗСКОЙ ДОРОЖЕ СЕЙЧАС ИМЕЕТСЯ ЛИШЬ 104 ЦИСТЕРНЫ ПОД СВЕТОФОРЫ, КОТОРЫЕ ОБСЛУЖИВАЮТ ВСЕ ТРИ РЕСПУБЛИКИ, ТАКЖЕ ЖЕЛЕЗНУЮ ДОРОГУ. СЛЕДОВАТЕЛЬНО, ЕСЛИ С ВОРОШИЛОВСКОЙ И ОРДЖОНИКИДЗЕВСКОЙ ДОРОЖ НЕ БУДУТ ПОСТУПЛЕНИЯ, ОТПРАВИТЬ ГОРЮЧЕ НЕ СМОЖЕМ. В БАКУ ИМЕЕТСЯ ДОСТАТОЧНОЕ КОЛИЧЕСТВО ГОТОВЫХ К ОТПРАВКЕ АВИАБЕНЗИНОВ Б-78 И Б-74, СОЛИДОЛА, МАСЛА МК, АСФАЛЬТА. КАК ТОЛЬКО ПОСТУПАТ ЦИСТЕРНЫ, ГОРЮЧЕЕ И МАТЕРИАЛ БЕЗ ПРОМЕДЛЕНИЯ БУДУТ ОТПРАВЛЕННЫ ФРОНТУ. ТЯЖЕЛОЕ ПОЛОЖЕНИЕ С ЦИСТЕРНАМИ ВЫЗВАНО ТЕМ, ЧТО РУКОВОДСТВО ОРДЖОНИКИДЗЕВСКОЙ ЖЕЛЕЗНОЙ ДОРОЖИ ПРИНЯВ С НАЧАЛА ГОДА С ЗАКАВКАЗСКОЙ ДОРОЖИ 889 ЦИСТЕРН ПО 12 МАРТА 753 ЦИСТЕРНЫ НЕ ВЕРНУЛО. УБЕДИТЕЛЬНО ПРОШУ ПОНУДИТЬ ВОСКОНАВО И КОЛОВОУХОВ СРОЧНО ПОДОСЛАТЬ ПОРОЖНЯК. 450 ТОНН СОЛИ БУДУТ ОТГРУЖЕНЫ 14 МАРТА»

НӘР ŞEY СӘВНӘ ÜÇÜN,

НӘР ŞEY QƏLƏVƏ ÜÇÜN!

YAK-3

YAK-3

Gəncə Aviatəmir Zavodu

Ibrahim Seyidov

«Азәрбайжан колхозусу» авиация эскадрилиялары ярадылмасы фондуна вәсаит топланышы

БӨЙҮК РУЙ ЙҮКСӘКЛИЙИ

«Азәрбайжан колхозусу» адима авиация эскадрилиялары яратмаг үчүн Кагадан район колхозчулары арасында вәсет топланышы бөйүк руй йүксәклийи кечер. Колхозчулар өз артыг пулларыны һәм вәсаит Гызыл Орду үчүн авиация эскадрилиялары яратмаг фондуна вәришәрлар. Бөйүк руй йүксәклийи пулларыны һәм вәсаит топланышы давам ала.

Кешла районула Октябрин 19 һадийи йылында кинд-гисаруфат артелинин үзләри «Азәрбайжан колхозусу» авиация эскадрилиялары яратмаг фондуна 125.000 манат вәришәрлар.

«Азәрбайжан колхозусу» тәнк дөстәси яратмаг фондуна 305.000 манат вәришәрлар. Колхоз дөйүш тобылары яратмаг фондуна 30.000 манат вәришәрлар. Колхозчулардан Султанов өз артыг пулларында адима 10.000 манат вәришәрлар.

Ағдам мүүллимләринин көмәйи

«Азәрбайжан мүүллик» адима авиация эскадрилиялары яратмаг фондуна вәсаит топланышы бөйүк руй йүксәклийи кечер. Ағдам мүүллимләри Азәрбайжан мүүллик эскадрилиялары яратмаг фондуна 98.000 манат вәришәрлар.

Вәсет топланышы күндән-күнә гүвәст ала.

Нуха колхозчуларынын сәси

НУХА (гәләфонка). Тамбов областы колхозчуларынын сәси авиация эскадрилиялары яратмаг фондуна вәришәрлар. Нуха районуни авиация эскадрилиялары яратмаг фондуна вәришәрлар. МТС ишләри вә кинд итәлләнгәнликләри, гәләрәни Гызыл Ордуни дөйүш гүвәртини дава артыг мөһәмәтлик үчүн «Азәрбайжан колхозусу» адима гәләрәни авиация эскадрилиялары яратмаг фондуна вәришәрлар.

Нуха МТС-нин, биринчә сәләр 8.000 манат пул вәришәр ишләри дөйүшәрлар. Итәлләри гәләрә гүвәрт авиация эскадрилиялары яратмаг фондуна вәришәрлар. Сәләр мөһәмәтлик сәләр мөһәмәтлик авиация эскадрилиялары яратмаг фондуна вәришәрлар. Гызыл Ордуни дөйүш гүвәртини дава артыг мөһәмәтлик үчүн пулларыны һәм вәсаит топланышы давам ала.

«Азәрбайжан колхозусу» авиация эскадрилиялары яратмаг фондуна вәришәрлар. «Азәрбайжан колхозусу» авиация эскадрилиялары яратмаг фондуна вәришәрлар. «Азәрбайжан колхозусу» авиация эскадрилиялары яратмаг фондуна вәришәрлар.

«Азәрбайжан колхозусу» авиация эскадрилиялары яратмаг фондуна вәришәрлар

Вәсет топланышы гүвәрт ала

Adil
Hüseyin oğlu
Quliyev

Qvardiya polkovniki. Təyyarəçi. Adil Quliyev 22 noyabr 1922-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Şamaxı şəhərində anadan olmuşdur. Bakı aeroklubunun məzunudur. 1941-ci ildə Stalinqrad Hərbi Aviasiya Məktəbinə daxil olmuşdur. 1942-ci ildə məktəbi bitirdikdən sonra 8-ci ehtiyat qırıcı aviasiya alayına qırıcı-təyyarəçi kimi göndərilmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. 1942-ci ilin oktyabr ayından cəbhənin ön sıralarında vuruşmuşdur. A. Quliyev müharibə illərində 65-ci qvardiya qırıcı aviasiya alayının tərkibində xidmət etmiş, Yak-3, Yak-9 və Yak-7 təyyarələrində uçuşlar yerinə yetirmişdir. Qısa müddət ərzində sırası təyyarəçidən 65-ci qvardiya qırıcı aviasiya alayının komandir müavini və eskadriyanın şturmanı vəzifəsinə qədər yüksəlmişdir. Kalinin, Şimal-Qərbi, Orlov-Bryansk, 1-ci və 2-ci Baltıqyanı, 1-ci və 3-cü Belorusiya cəbhələrində vuruşaraq Veliki Lukidən Berlina qədər şanlı döyüş yolu keçmiş, Oryol, Belqrad, Latviya, Litva, Estoniya, Şərqi Prussiya uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak etmişdir. Adil Quliyev müharibə dövründə 265 döyüş uçuşu və 54 hava döyüşü yerinə yetirmiş, şəxsən düşmənin 18 təyyarəsini vurmuşdur.

14 mart 1943-cü il tarixi cəsur təyyarəçi Adil Quliyevin xatirəsində Staraya Russa uğrunda gedən döyüşlərdə qəhrəmanlıq göstərərək qazandığı ilk döyüş ordeni Qırmızı Ulduzla mükafatlandırılması ilə qalmışdı.

Bu döyüşdə qvardiya baş serjantı Adil Quliyev 4 "Fokke-Vulf-190"la mübarizə apararaq düşmən təyyarəsini vurmağa müvəffəq oldu. Həmin döyüşdə onun da təyyarəsi vuruldu, lakin buna baxmayaraq o, təyyarəni cəbhə xəttinə qədər çatdırıb, paraşütlə tullanaraq öz mövqeyinə keçə bildi. Yerdə onu bizim əsgərlərimiz götürüb komanda məntəqəsinə gətirdilər. Burada ona vurduğu alman təyyarəçisini göstərdilər. Quliyev bu epizodu xatırlayaraq yazırdı: "Alman dodaqlarını sıxaraq gözlərini qaldırdı. Bir anlıq baxışlarını üzərimdə saxladı və mən ürəyim necə sıxıldığını və tez-tez vurmağa başladığımı hiss etdim". Alman təyyarəçisi inana bilmirdi ki, onun kimi təcübəli ası belə gənc təyyarəçi vura bilər.

General Quliyevdən hava döyüşünün gedişatından ətraflı bəhs etməyi xahiş etdi. Quliyev hər şeyi təfsilatı ilə danışdı və düşmənin onu havada yumruğu ilə hədələdiyini də qeyd etdi. Yalnız bu zaman alman ayağa qalxdı, Quliyevin önündə baş əydi və özünün şəxsi silahının ona verilməsini generaldan xahiş etdi. Sonradan məlum oldu ki, bu faşist təyyarəçisi Hitlerdən şəxsən mükafat almış Almaniyanın məşhur təyyarəçilərindən biridir.

Adil Quliyevə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı general-mayor Həzi Aslanovla görüşmək və onun döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirmək də nəsis olmuşdur. Belə ki, 1944-cü ilin iyul ayında Şaulay rayonunda düşmənin iri tank birləşməsinin hava kəşfiyyatını və 1944-45-ci illərin qış aylarında mühüm liman olan Libava uğrunda gedən döyüşlərdə H. Aslanovun hücum edən tankçılarının vuruşma zamanı havadan qorunmasında iştirak etmişdir.

Adil Quliyev Böyük Vətən müharibəsində alman faşistlərinə qarşı mübarizədə komandanlığın döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirərkən göstərdiyi igidlik, cəsarət və mərdliyə görə 3 dəfə Qırmızı Bayraq, 2 dəfə 1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi", Aleksandr Nevski, Qırmızı Ulduz ordenləri və çoxsaylı medallarla təltif olunmuş, SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 23 fevral 1945-ci il tarixli Fərmanı ilə Lenin ordeni və "Qızıl Ulduz" medalı təqdim edilməklə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adına layiq görülmüşdür.

Müharibədən sonra A. Quliyev Sovet Ordusu sıralarında hərbi xidmətini davam etdirmiş, 1951-ci ildə Jukovski adına Qırmızıbayraqlı Hərbi Hava Akademiyasının komandirlik fakültəsini bitirmişdir. 1966-cı ilin avqust ayında ordudan tərxis olunduqdan sonra Azərbaycan mülki aviasiyasında çalışmışdır.

Adil Quliyev 1992-ci ildə vəfat etmişdir.

Rizvan
Eyyub oğlu
Zeynalov

Qvardiya aviasiya mayoru. Qırıcı-təyyarəçi. Rizvan Zeynalov 1914-cü ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1936-cı ildə Frunze adına Hərbi-Dəniz Məktəbini, 1937-ci ilin noyabrında isə Yeysk Hərbi-Dəniz Aviasiya Məktəbini bitirmişdir. Məktəbi bitirdikdən sonra Hərbi Hava Qüvvələri Qırmızıbayraqlı Baltik Donanmasının 24-cü dəniz yaxın kəşfiyyat aviaeskadrilyasında xidmət etmişdir. Yeysk Hərbi-Dəniz Aviasiya Məktəbinin nəzdində təkmilləşdirmə kurslarını bitirdikdən sonra 41-ci HHQ Qırmızıbayraqlı Baltik Donanmasının 41-ci dəniz yaxın kəşfiyyat aviaeskadrilyasında şturman kimi 1939-40-cı illərdə finlərlə "soyuq müharibə"də iştirak etmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibənin əvvəlində baş leytenant R. Zeynalov Xanko yarımadasında yerləşən hərbi-dəniz bazasının 81-ci əlahiddə aviaeskadrilyasında qərargah rəisi vəzifəsində qulluq edirdi. Müharibənin ilk günlərindən Xanko yarımadasının müdafiəsinin fəal iştirakçısı olmuşdur. Daha sonra Qırmızıbayraqlı 12-ci əlahiddə aviaeskadrilyanın qərargah rəisi təyin olunmuşdur. Eskadrilyanın təyyarələri kəşfiyyat uçuşları yerinə yetirir, həmçinin mühasirədə olan Leninqrada ərzaq və tibbi ləvazimatların çatdırılması üçün Ladoqa gölü üzərindən uçan təyyarələri havadan himayə edirdilər. Döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirən zaman onlar tərəfindən 22 düşmən təyyarəsi vurulmuşdur. Baltik dənizində düşmən gəmilərinin kəşfiyyatı üzrə döyüş tapşırığını yerinə yetirərkən Rizvan Zeynalov düşmənin Y-87 təyyarəsi ilə döyüşə girmis,

yaralanmasına baxmayaraq təyyarəni vurmuşdur. R.Zeynalov əla təşkilatçılıq və rəhbərlik qabiliyyətinə görə, həmçinin döyüş əməliyyatlarında şəxsən iştirak etdiyi üçün SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 7 mart 1943-cü il Fərmanı ilə 1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordeni ilə təltif edilmişdir.

1943-cü ilin noyabrında qvardiya kapitanı R. Zeynalov 13-cü Qırmızıbayraqlı qırıcı aviasiya alayının əməliyyat hissəsinə baş zabit təyin olunmuşdur. 1944-cü ilin avqust ayından 1945-ci ilin may ayına qədər alay 1925 döyüş uçuşu yerinə yetirmişdir. 1945-ci ilin yanvar ayında R. Zeynalova növbəti rütbə- mayor rütbəsi verilmiş, may ayında isə alayın döyüş hazırlığında əldə etdiyi nailiyyətlərə görə 2-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordeni ilə təltif edilmişdir. Rizvan Zeynalov, həmçinin, Qırmızı Bayraq, 2 dəfə Qırmızı Ulduz və çoxsaylı döyüş medalları ilə mükafatlandırılmışdır.

Böyük Vətən müharibəsi qələbə ilə başa çatdıqdan sonra R.Zeynalov HHQ Qırmızıbayraqlı Baltik Donanmasında xidmətini davam etdirmişdir. 1947-ci ilin sentyabrında HHQ Baş komandanının əmri ilə HHQ Şimal donanmasına keçirilmişdir. 1949-cu ildə Hərbi-Dəniz Qüvvələrinin Ali uçuş-taktiki aviasiya kursları qərargah bölməsinin yuxarı kurslarının dinləyicisi olmuşdur. 1949-cu ilin sonundan 1951-ci ilin noyabrına qədər podpolkovnik R. Zeynalov qərargah rəisi, həmçinin HHQ Şimal donanmasının qvardiya qırıcı aviasiya alayının komandir müavini vəzifəsində çalışmışdır. 1951-ci ilin noyabrından 1954-cü ilin oktyabrına qədər K.Y. Vorosilov adına Lenin ordenli Hərbi-Dəniz Akademiyası aviasiya

fakültəsinin dinləyicisi olmuşdur. 1954-cü ildə akademiyanı bitirdikdən sonra polkovnik R.Zeynalov HHM qırıcı aviasiya alayının döyüş hazırlığı qərargahının rəisi təyin olunmuşdur. 1957-ci ilin iyul ayından 1960-cı ilin fevral ayına qədər əməliyyat şöbəsinin rəisi, həmçinin qırıcı aviasiya diviziyası qərargah rəisinin müavini vəzifələrində çalışmışdır. 1960-cı ildə hərbi formanı geyinməyə icazə verilməklə ehtiyata buraxılmışdır.

Tarix elmləri doktoru, professor R. Zeynalov ədəbi-publistik fəaliyyətlə də məşğul olmuş və vətənpərvərlik mövzusunda həsr olunmuş bir sıra kitabların müəllifidir. Rizvan Zeynalov 1997-ci ildə vəfat etmişdir.

101551

M.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

Nurəddin
Məcid oğlu
Əliyev

Qvardiya polkovniki. Hücümçü-təyyarəçi. Nurəddin Əliyev 2 aprel 1920-ci ildə Dağıstan Respublikasının Mahaçqala şəhərində anadan olmuşdur. 14 yaşında olarkən valideynləri ilə birlikdə Bakı şəhərinə köçmüşdür. 1938-ci ildə orta məktəbi və Bakı aeroklubunu bitirdikdən sonra Bataysk Təyyarəçilik Məktəbinə qəbul olunmuşdur. 1940-cı ildə məzun olmuş və 162-ci ehtiyat bombardmançı aviasiya alayına təyyarəçi göndərilmişdir. 1944-45-ci illərdə Krasnodar şəhərində Ali Zabitlər Məktəbinin dinləyicisi olmuşdur.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibə illərində 243-cü qvardiya hücum aviasiya alayının tərkibində 1-ci Belorusiya, Stalingrad və Cənub-Qərb cəbhələrində vuruşmuş, İl-2 hücum təyyarəsində döyüş uçuşları yerinə yetirmişdir. O, 16-cı hava ordusunun tərkibində Belorusiya, Varşava və Polşanın azad edilməsində, Stalingrad, Kursk döyüşlərində iştirak etmiş, Berlina qədər şərəfli döyüş yolu keçmişdir. Stalingrad ətrafında gedən döyüşlərdə N. Əliyev 42 döyüş uçuşu yerinə yetirərək düşmənin 10 tankını, 2 zirehli maşını, 26 avtomaşını, 5 zenit topunu, 190 əsgər və zabiti məhv etmişdir. 1944-cü ilin 28 iyul tarixində Brest qalası və Brest şəhəri uğrunda gedən döyüşlərdə N. Əliyevin vuruşduğu alay alman-faşist qoşunlarına böyük ziyan vurmuş və şəhərin alınmasında quru qoşunlarına əhəmiyyətli köməklik göstərmişdir.

Düşmən qırıcları ilə qeyri-bərabər döyüşlərdən birində N. Əliyev yaralanmış, lakin buna baxmayaraq şəxsən düşmənin Me-109 təyyarəsini vurmuş, çətin şəraitdə təyyarəni öz aerodromuna endirə bilmişdir. Müalicə aldıqdan sonra yenidən döyüş meydanına atılmışdır.

O, kiçik leytenant siravi təyyarəçidən, qvardiya mayoru eskadriya komandiri vəzifəsinə qədər yüksəlmişdir.

Nurəddin Əliyev müharibədə düşmənlə döyüşlərdə göstərdiyi mərdliyə və igidliyə görə 2 dəfə Qırmızı Bayraq, 2-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi", Qırmızı Ulduz ordenləri, "Döyüş xidmətlərinə görə", "Stalingradın azad edilməsinə görə", "Berlinin alınmasına görə", "Almaniya üzərində qələbəyə görə", "Varşavanın azad edilməsinə görə" medalları ilə təltif edilmişdir.

1951-ci ildə ordudan tərxis olunmuşdur. 1959-1981-ci illərdə Azərbaycan Mülki Aviasiya İdarəsinin rəisi olmuşdur. Bu vəzifədə olarkən N. Əliyev mülki aviasiyamızın inkişafı üçün böyük töhfələr vermiş, əmək fəaliyyətindəki nailiyyətlərinə görə Lenin və Oktyabr İnqilabı ordenləri ilə təltif edilmişdir.

Nurəddin Əliyev 28 noyabr 1991-ci ildə vəfat etmişdir.

Vladimir
Aleksandroviç
Balandin

Qvardiya baş leytenantı. Qırıcı-təyyarəçi. Vladimir Balandin 1923-cü ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Natamam orta məktəbi bitirmişdir. Dzerjinski adına maşınqayırma zavodunda çilingər işləmişdir. Bakı aeroklubunun məzunudur. 1941-ci ildə Qızıl Orduya hərbi xidmətə çağırılmış, Stalinqrad Hərbi Aviasiya Məktəbinə göndərilmişdir. 1942-ci ildə isə həmin məktəbi vaxtından əvvəl bitirərək orduya göndərilmişdir.

1942-ci ilin may ayında 18-ci qvardiya qırıcı aviasiya alayına təyyarəçi kimi qəbul edilmişdir. Alayın tərkibində qırıcı-təyyarəçi V. Balandin Cənub, 4-cü Ukrayna və 3-cü Belarusiya cəbhələrində vuruşmuşdur. Sovet ordusunun Şərqi Prussiya sərhədini keçdiyi zaman gedən döyüşlərdə xüsusilə fərqlənmişdir. Balandin və onun tabeliyində olan döyüşçülər hücumə keçən ordunu havadan qoruyaraq bir gün ərzində 4 alman təyyarəsini vurmuşdular.

30 dekabr 1944-cü ildə Balandin təyyarəçi Maşkina ilə birlikdə Virbalis şəhəri üzərində 10 alman təyyarəsi ilə döyüşə girmişdir. Balândin 2 düşmən təyyarəsini vurmuş, ancaq onun Yak-3 təyyarəsi də vurulmuş və yanmışdır.

O, yanan təyyarədən paraşütlə atıla bilmiş, lakin yüksəklik az olduğundan paraşüt hava ilə dolmamış və yerə enmə böyük vertikal sürətilə baş vermişdir. Güclü zərbələrdən Balandin özünə gələ bilməmiş və 2 saatdan sonra vəfat etmişdir. 1 dekabr 1945-ci ildə Litvanın Mariampol (indiki Kapsukas) şəhərinin məzarlığında hərbi ehtiramla torpağa tapşırılmışdır. V. Balandin müharibədə vuruşduğu müddət ərzində 236 döyüş uçuşu yerinə yetirmiş, şəxsən düşmənin 18 təyyarəsini, qrupla birlikdə isə 2 təyyarəsini vurmuşdur.

V. Balandin müharibədəki döyüş xidmətlərinə görə Lenin, iki dəfə Qırmızı Bayraq, iki dəfə 2-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordenləri və çoxsaylı medallarla təltif olunmuşdur. Alman işğalçıları ilə döyüşlərdə komandanlığın tapşırıqlarını nümunəvi yerinə yetirdiyinə və göstərdiyi şücaət və qəhrəmanlığa görə SSRİ-Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 19 aprel 1945-ci il tarixli Fərmanı ilə ölümündən sonra Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür.

Hüseyn
Bala oğlu
Əliyev

Leytenant. Qırıcı-təyyarəçi. Hüseyn Əliyev 25 noyabr 1918-ci ildə Bakının Pirşağı kəndində anadan olmuşdur. Orta təhsilini 39 sayılı orta məktəbdə almışdır. 1935-ci ildə Bakı aeroklubuna daxil olmuşdur. 1937-38-ci illərdə Bakı aeroklubunda təlimatçı-təyyarəçi vəzifəsində çalışmışdır. 1940-cı ildə Yeysk Hərbi-Dəniz Təyyarəçilik məktəbini bitirmişdir. 1940-cı ilin dekabr ayında Hərbi-Dəniz Donanması Xalq Komissarlarının 03166 sayılı Əmri ilə ona leytenant rütbəsi verilmiş və elə bu əmrə də Hərbi Hava Qüvvələri Qırmızıbayraqlı Baltik Donanmasının 5-ci aviasiya alayının 3-cü aviaeskadrilyasına hərbi xidmətə göndərilmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibə başlananda Tallində, daha sonra isə Leninqradın müdafiəsində iştirak etmişdir. İlk döyüş uçuşlarında şəhər üzərində 4 alman təyyarəsini vurmuşdur. Müharibədə vuruşduğu müddət ərzində 49 döyüş uçuşu yerinə yetirmişdir. 17 iyul 1941-ci ildə hücum əməliyyatını yerinə yetirən zaman şəxsən düşmənin 1 tankını, canlı qüvvə ilə dolu 3 avtomobilini və 10 motosikletini məhv etmişdir. 18 iyul 1941-ci ildə Leninqrad ətrafında düşmən

üzərinə hücum əməliyyatını yerinə yetirib qayıdan zaman 3 alman təyyarəsi ilə döyüşə girmiş, ağır yaralanmasına baxmayaraq düşmənin 2 təyyarəsini vurmuş, 1-i isə qaçmağa müvəffəq olmuşdur. Leytenant H. Əliyev təyyarəsini öz ərazisində salamat yerə endirmiş, özü isə aldığı çoxsaylı yaralardan həlak olmuşdur. Hərbi həkim onun bədəninə 30 qəlpə yarası saymış, onlardan 6-sının ölümcül olduğunu qeyd etmişdir. İgid təyyarəçi ölümündən sonra Lenin ordeni ilə təltif olunmuşdur.

HHQ Qırmızıbayraqlı Baltik Donanmasının 5-ci aviasiya alayı 3-cü aviaeskadrilyasının təyyarəçisi leytenant Hüseyn Bala oğlu Əliyevin təltif vəərəqəsində yazılmışdır:

"...49 döyüş uçuşu vardır. Döyüş tapşırıqlarını əla yerinə yetirmişdir. 18.07.1941-ci ildə döyüş tapşırığından qayıdan zaman 3 Y-88 təyyarəsi ilə döyüşə girmiş və ölümcül yaralanmışdır. (məmni kabinetdə partlamış, 30 qəlpə yarası almışdır). H. Əliyev döyüşü davam etdirərək 2 Y-88 təyyarəsini vurmuş və ancaq 1 faşist quzğunu qaçmışdır. Qanı axa-axa, var qüvvəsini toplayaraq təyyarəni məharətlə öz ərazisinə endirə bilmişdir. Təyyarə qurtarılmışdır. Yüksək dövlət mükafatına –Lenin ordeninə təqdim olunmağa layiqdir".

Mikayıl
Mənsur oğlu
Qiyasbəyov

Aviasiya polkovniki. Təyyarəçi. Mikayıl Qiyasbəyov 15 mart 1910-cu ildə Azərbaycan Respublikası Qazax rayonunun Dağkəsəmən kəndində anadan olmuşdur. 1930-cu ildə Kiyev Hərbi Rabitə Məktəbini, 1932-ci ildə isə Kiyev Hərbi Təyyarəçilər Məktəbini bitirmişdir. Qızıl Ordu tərəfindən Qərbi Belorusiyanın azad edilməsində iştirak etmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Təyyarəçi M. Qiyasbəyov müharibəni Smolenskdə 1-ci aviasiya korpusunun tərkibində qarşılımışdır. 1941-ci ildə Uzaq Əməliyyat Aviasiyası bölmələrinin tərkibində Berlinin bombardman edilməsində iştirak etmişdir. M. Qiyasbəyov bütün müharibə dövrü ərzində Uzaq Əməliyyat Aviasiya korpusunda xidmət etmiş, aviakorpusun radionaviqasiya və rabitə xidmətinin rəisi vəzifəsində çalışmışdır. O, həmçinin könüllü olaraq döyüş uçuşlarında iştirak etmiş, Moskva və Leninqradın müdafiəsi uğrunda gedən döyüşlərdə vuruşmuş, onlarla döyüş uçuşu yerinə yetirmişdir.

Mikayıl Qiyasbəyov alman-faşist işğalçıları ilə döyüşlərdə göstərdiyi yüksək hərbi məharət və igidliyə görə 2 dəfə Qırmızı Ulduz, 1-ci və 2-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi", Qırmızı Bayraq və Lenin ordenləri, "Kenişberqin alınmasına görə", "Almaniya üzərində qələbəyə görə", "Berlinin alınmasına görə", "Moskvanın müdafiəsinə görə", "Stalinqradın müdafiəsinə görə" və "Leninqradın müdafiəsinə görə" medalları ilə təltif olunmuşdur.

M. Qiyasbəyov müharibədən sonra xidmətini Moskva ətrafında Monino şəhərində, daha sonra isə Ukraynanın Çerçiöv şəhərində davam etdirmişdir. O, 1959-cu ildə istefaya çıxmış və Bakıya köçmüşdür. Bakı şəhəri Nəsimi Rayon hərbi komissarlığı nəzdində hərbi-vətənpərvərlik işinə rəhbərlik etmiş, ictimai həyatda fəal iştirak etmişdir.

Mikayıl Qiyasbəyov 1984-cü ildə vəfat etmişdir.

За нашу Советскую Родину

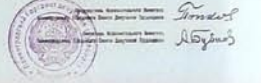

• УДОСТОВЕРЕНИЕ •
За участие в героической обороне
ЛЕНИНГРАДА

Безопасности подполковник
Учасбесе Михаил Мансурович
Указом ПРЕЗИДИУМА ВЕР-
ХОВНОГО СОВЕТА СССР
от 22 декабря 1942 г. награжден
медалью

«ЗА ОБОРОНУ ЛЕНИНГРАДА»

От имени ПРЕЗИДИУМА
ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР
медаль «За оборону Ленинграда»
выдана « 22 » декабря 1944 г.
№ АД 78-51

Yevgeni
Terentyevic
Tsiganov

Qvardiya aviasiya general-mayoru. Qırıncı təyyarəçi. Yevgeni Tsiganov 1921-ci ildə Bakıda anadan olmuşdur. A.S.Puşkin adına 23 sayılı orta məktəbdə təhsil almışdır. 1938-ci ildə Bakı aeroklubunu bitirdikdən sonra elə orada təlimatçı-təyyarəçi kimi çalışmışdır. 1939-cu ildə Hərbi-Dəniz Donanmasına çağırılmışdır. 1940-cı ildə Yeysk Hərbi-Dəniz Təyyarəçilik Məktəbini bitirmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Kiçik leytenant Y. Tsiganov 1941-ci ilin iyun ayından Hərbi Hava Qüvvələri Qara dəniz Baltik donanmasının 104-cü əlahiddə qırıcı aviasiya eskadrilyası tərkibində İ-16 təyyarəsində xidmət etmişdir. 1941-ci ilin sentyabr ayından 104-cü əlahiddə qırıcı aviasiya eskadrilyası 13-cü qırıcı aviasiya alayına (1942-ci ilin yanvar ayından 4-cü Qvardiya qırıcı aviasiya alayına çevrilmişdir) daxil edilir və Tsiganov burada əvvəlcə İ-16, daha sonra isə La-5 təyyarələrində uçuşlarını davam etdirir. Təkcə 1941-43-cü illər ərzində 492 döyüş uçuşu yerinə yetirmiş, onlardan 120-si kəşfiyyat və hücum uçuşu olmuşdur. 65 hava döyüşündə şəxsən düşmənin 12 təyyarəsini, digər təyyarəçilərlə birlikdə isə 8 təyyarəni vurmuşdur.

Cəsur təyyarəçi hücum və bombardmançı təyyarələrin müşayiət edilməsi üzrə tapşırıqları uğurla yerinə yetirmiş, düşmənin gəmi kəşfiyyatını aparmış, faşistlərin bombardmançı hücumlarını dəf etmişdir.

Cəsarəti, soyuqqanlılığı və böyük döyüş təcrübəsi, nəinki onun özünə, həm də digər gənc təyyarəçilərə döyüşlərdə kömək edirdi. Tsiganov deyirdi: "Səmanı sevmək lazımdır. Yerdə oturaraq göydə vuruşmağı öyrənmə bilməzsən. Döyüş təcrübəsi – qələbənin anasıdır. Yenilikləri əldə et, qabaqcıl təyyarəçilərlə eyni get – səniçün qələbə təmin olunacaq!"

Müharibə dövrü ərzində 550 döyüş uçuşu yerinə yetirmiş, 100 hava döyüşü keçirmişdir.

Y. T. Tsiganov döyüşlərdə göstərdiyi igidliyə, cəsarətə və fədakarlığa görə Qırmızı Ulduz, 3 dəfə Qırmızı Bayraq ordenləri, "Leninqradın müdafiəsinə görə" medalı ilə təltif edilmiş, SSRİ Ali Sovetinin 22 yanvar 1944 -cü il tarixli Fərmanı ilə Lenin ordeni və "Qızıl Ulduz" medalı təqdim edilməklə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür.

Müharibədən sonra Hərbi-Dəniz Donanmasında xidmətini davam etdirmiş, 1953-cü ildə Hərbi-Hava Akademiyasını, 1960-cı ildə isə Baş Qərargahın Hərbi Akademiyasını bitirmişdir. 1970-ci ildə səhhətinə görə ehtiyata buraxılmışdır. O, ömrünün sonunadək Estoniyanın Tallin şəhərində yaşamış və 1971-ci ildə vəfat etmişdir.

Valentin
Fyodorovic
Kovalyov

Qvardiya kapitanı. Sınaqçı-təyyarəçi. Valentin Kovalyov 16 iyul 1914-cü ildə Bakı şəhərində mexanik-dəmirçi ailəsində anadan olmuşdur. 1931-ci ildə Stavropol diyarının Mineralniye Vodi şəhərində planer məktəbini bitirmişdir. 1934-cü ildə Kırım Ali uçuş-planer məktəbini bitirdikdən sonra Bakı aeroklubunda təlimatçı-planerçi kimi çalışmışdır. 1937-ci ildə Mülki Hava Donanmasının Bataysk Təyyarəçilik Məktəbini bitirmiş, Mülki Hava Donanmasının Yenisey aviasiya dəstəsinin tədris aviaeskadrilyasında təyyarəçi və bölmə komandiri vəzifəsində çalışmışdır.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. 1942-ci ilin avqust ayında 101-ci aviasiya korpusunda təyyarəçi, 1943-cü ilin fevral ayında təyyarə komandiri, müharibənin sonunda isə 101-ci aviasiya korpusunun 2-ci aviaeskadrilyasının komandiri kimi vuruşmuşdur. Müharibə dövrü ərzində təyyarə yerinə yetirmişdir. SSRİ Daxili İşlər Xalq Komissarlığının və partizan hərəkəti qərarqahlarının tapşırıqlarını yerinə yetirmək üçün uçuşlar keçirmiş, partizan aerodromlarına enişlər etmiş, yük və partizanları lazımı yerlərə çatdırmış, uşaqları və yaralı partizanları evakuasiya etmiş, düşmənin arxasına tərxiatçı qruplar atmış, həmçinin dəmir yol qovşaqlarına, düşmənin qoşunlarına və əşalon yığınlarına, Smolensk, Pskov və Pribaltika istiqamətlərində faşist mövqelərinə, Şərqi Prussiya və faşist Almaniya ərazisində hərbi obyektlərə bombardman uçuşları yerinə yetirmişdir. 1944-cü ilin 21-23 sentyabr tarixlərində Kalinovka (Kiyev) operativ aerodromundan xüsusi

dövlət tapşırığına əsasən İtaliyaya Bari antihitler koalisiyasının birgə yerləşdirilmiş aerodromuna yüklərin çatdırılması üçün 4 uçuş həyata keçirmişdir. 1943-cü ildə 17 iyuldan 18-nə keçən gecə Navlya dəmir yol qovşağının bombardman edilməsi, düşmənin əşalonunun, canlı qüvvəsinin və texnikasının məhv edilməsi, dəmir yollarının dağıdılması üzrə döyüş tapşırığını yerinə yetirən zaman Valentin Kovalyov yaralanmış, əllərindən və üzündən 2-ci dərəcəli yanıq xəsarəti almışdır. Yarım ay müalicə aldıqdan sonra döyüş fəaliyyətini davam etdirmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi dövründə alman-faşist işğalçıları ilə döyüşlərdə göstərdiyi igidlik və mərdliyə görə 2 dəfə Lenin, 2 dəfə Şərəf nişanı, Qırmızı Bayraq, Qırmızı Ulduz ordenləri, 1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi partizanına", "Leninqradın müdafiəsinə görə" və digər medallarla təltif olunmuşdur.

V. Kovalyov 1946-cı ildə Silahlı Qüvvələrin tərkibində hərbi xidmətini başa vurmuşdur. 1947-ci ildən Radio Sənayesi Nazirliyinin Elmi-Tədqiqat İnstitutunda sınaqçı-təyyarəçi vəzifəsində çalışmışdır. Sınaq uçuşlarını Li-2, Il-12, Pe-8, Tu-2, Tu-16, Il-28 təyyarələrində yerinə yetirmişdir. Yeni aviasiya texnikasının sınağı zamanı göstərdiyi məharət və cəsarətə görə 1960-cı ildə V. Kovalyov Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adına, həmçinin "SSRİ-nin Əməkdar sınaqçı-təyyarəçisi" adına layiq görülmüşdür.

Valentin Kovalyov 30 noyabr 1972-ci ildə vəfat etmişdir.

Ağasəf
Məmmədhusəyn oğlu
Səmədov

Qvardiya aviasiya mayoru. Bombardmançı-təyyarəçi. Ağasəf Səmədov 1917-ci ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1936-cı ildə Bakı aeroklubuna daxil olmuş, 1937-ci ildə U-2 təyyarəsinin hazırlıq kursunu bitirmişdir. 1938-ci ildə Yeysk Hərbi-Dəniz Aviasiya Məktəbinə göndərilmiş, 1940-cı ildə 1-ci dərəcəli diplomla məktəbi bitirərək kiçik leytenant rütbəsində SSRİ Hərbi Hava Qüvvələri Baltik donanmasının sürətli bombardmançı heyətinə komandir təyin olunmuşdur.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibədə A. Səmədov ilk döyüş uçuşlarına Estoniyanın Pyarnu şəhərində başlamışdır. O, bombardmançı alayın tərkibində Leninqradın müdafiəsində iştirak etmiş, bir sıra düşmən aerodromlarının, hərbi-dəniz bazalarını, dəmiryol xətlərini bombardman etmiş, körpülərini dağıtmış, düşmənin canlı qüvvələrini məhv etmişdir.

1941-ci ildə A. Səmədov 1-ci mina torpeda aviasiyasının Qırmızıbayraqlı Klappeda alayının tərkibində Berlinin ilk dəfə bombardman edilməsində iştirak etmişdir. A. Səmədov müharibənin bu dövrünü xatırlayaraq qeyd edirdi: "Müharibənin əvvəlində Berlinin bombardman edilməsi böyük hərbi və siyasi əhəmiyyət kəsb edirdi. Təyyarəçilərimiz faşistlərə sübut etməli idilər ki, onlar öz cinayətlərinə görə mütləq cavab verəcəklər. Bu məqsədlə Berlinə bomba zərbələri endirmək üçün bizim alayın təyyarəçilərindən xüsusi dəstə yaradılmışdır.

Fəaliyyət planının ətrafı işlənməsindən sonra, 1941-ci il avqustun 7-dən 8-ə keçən gecə 12 bombardmançı təyyarə ilə Saarema adasından uçduq. Bu çox təhlükəli, lakin şərəfli uçuş idi. Bizim təyyarələr düşmən arxasına və geriyyə 1800 km uçmalı idilər. Uçuş marşrutu düşmənin zenit topları ilə güclü müdafiə olunmuş yerüstü qoşunlarının, çox vacib hərbi obyektlərinin və hərbi istehkamlarının üzərindən keçirdi".

Ağasəf Səmədov qrupda 5-ci təyyarəni idarə edirdi. O, Berlinə yüksək hündürlükdən qərb tərəfdən daxil olmuşdu. Reyxin paytaxtı üzərində döyüş tapşırığını yerinə yetirən zaman onun təyyarəsi vurulmuş, lakin o, işləməyən bir müharibəçi təyyarəni öz aerodromuna qədər çatdıraraq təyyarəni və heyəti xilas etməyə müvəffəq olmuşdur. Döyüş tapşırığını uğurla yerinə yetirdiyinə görə Ağasəf Səmədov Qırmızı Bayraq ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Ağasəf Səmədov müharibə illərində 219 döyüş uçuşu yerinə yetirmiş, havada 3000 saat uçuş keçirmişdir. Müharibədə göstərdiyi xidmətlərinə görə üç dəfə Qırmızı Bayraq ordeni və bir çox medallarla təltif edilmişdir.

1946-cı ildə ordu sıralarından tərxis olunmuşdur. Ordudan tərxis edildikdən sonra uzun illər Bakıda, SSRİ Nazirlər Soveti Dövlət Standartlaşdırma Komitəsinin Ümumittifaq "Etalon" birliyinin təcrübə zavodunda çalışmışdır.

Ağasəf Səmədov 6 iyun 2004-cü ildə vəfat etmişdir.

Ağahüseyn
Abasqulu oğlu
Əliyev

Aviasiya kapitanı. Bombardmançı-təyyarəçi. Ağahüseyn Əliyev 24 dekabr 1907-ci ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1930-cu ildə Balaşov şəhərində Mülki Aviasiya məktəbinə daxil olmuş və 1932-ci ildə oranı bitirdikdən sonra Ukrayna Mülki Hava Donanmasına göndərilmişdir. 1934-cü ildə Dnepropetrovsk şəhərində 214-cü aviadəstənin hissə komandiri təyin olunmuşdur. Burada o, sanitar və kənd təsərrüfatı təyyarələrində Ukrayna Mülki Hava Donanması İdarəsinin bütün tapşırıqlarını vicdanla yerinə yetirmişdir. O, həmçinin Azov dənizində buzlaqlarda köməksiz qalan balıqçıların xilas edilməsində də iştirak etmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibənin ilk günlərindən xüsusi təyinatlı aviasiya diviziyasının tərkibinə daxil edilmiş və 4-cü eskadrilyanın komandiri olmuşdur. O öz uçuş heyətinin tərkibində Ladoqa gölü üzərindən hava ilə mühasirədə olan Leninqrada, Belarusiyada partizan dəstələrinə dəfələrlə hərbi sursat və ərzaq çatdırmışdır. 1942-ci ilin sentyabr ayından 12-ci qvardiya aviasiya diviziyasının tərkibində Krım, Leninqrad və Belarusiya səmalarında hərbi uçuşlar yerinə yetirmişdir. Li-2 və C-17 təyyarələrində Krım partizan qərargahının tapşırıqlarını yerinə yetirmək üçün 65 dəfə cəbhə xəttini keçmiş, 27 dəfə düşmənin arxa cəbhəsində partizan aerodromlarında təyyarəni endirə bilmişdir.

Cəbhə xəttinə 78 ton yük daşımış, 200 yaralı əsgəri döyüş zonasından çıxarmışdır. Müharibə illərində kapitan A. Əliyev düşmən arxasına, Krım, Belorusiya partizanlarına hərbi sursat və ərzaq daşıyaraq 300-dən çox uçuş yerinə yetirmiş, 1583 saat gündüz, 318 saat gecə uçmuşdur. İşğal olunmuş Simferopol, Sevastopol, Yevpatoriya, Feodosiya üzərində çətin hava şəraitində, düşmənin Hava Hücumundan Müdafiə vasitələrinin atəşi altında Sovet informasiya bürosunun məlumatlarını və vərəqələri atmışdır.

1944-cü ilin may ayında Brest vilayətində düşmən arxasında "İqor" partizan dəstəsinə yükün çatdırılması zamanı baş verən gecə döyüşündə düşmən qırıcı təyyarələri tərəfindən kapitan A. Əliyevin təyyarəsi vurulmuş və igid təyyarəçi həlak olmuşdur.

Ağır döyüş tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi zamanı göstərdiyi mərdlik və qəhrəmanlığa görə Ağahüseyn Əliyev 1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi", Qırmızı Ulduz, Qırmızı Bayraq ordenləri, 1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi partizanına" medalı ilə təltif olunmuşdur.

Vladimir-Cahangir
Mir Cəfər oğlu
Bağırov

Qvardiya baş leytenantı. Təyyarəçi. Vladimir Bağırov 6 oktyabr 1919-cu ildə Həştərxan şəhərində anadan olmuşdur. 1938-ci ildə Bakı aeroklubunun məzunu olmuşdur. Yeysk Hərbi-Dəniz Təyyarəçilik məktəbini və Tallin Təyyarəçilik Məktəbini bitirmişdir. Böyük Vətən müharibəsi başlayan zaman o, Hərbi Hava Qüvvələrinin leytenantı rütbəsində Həştərxan Hərbi Komissarlığı tərəfindən (doğulduğu yərə əsasən) cəbhəyə çağırılmışdır.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Vladimir Bağırov Moskvanın müdafiəsində iştirak etmiş, 1942-ci ildə Serpuxov ətrafında hava döyüşündə sol əlindən yaralanaaraq qospitala düşmüşdür. Tam sağalmağını gözləmədən gizlicə qospitaldan qaçmış və cəbhəyə qayıtmışdır. Voronej cəbhəsi 2-ci Hava ordusunun 40-cı qvardiya qırıcı aviasiya alayında xidmətini davam etdirmişdir.

5 iyun 1943-cü ildə alman qırıcıları ilə qeyri-bərabər döyüşdə Oboyan şəhəri yaxınlığında hücumu dəf edərək, 2 düşməni qırıcısını vurmuş, sonuncunu isə tarana gedərək məhv etmiş və həlak olmuşdur.

Qəhrəman təyyarəçinin son döyüşü sovet aviasiya marşalı S. Krasovskiyə güclü təsir bağışlamış və o bu döyüşü öz kitabında belə təsvir etmişdir:

"Çoxsaylı hava döyüşlərindən ən çox yadımda qalan təyyarəçi V.Bağırovun Oboyan şəhərində keçirdiyi uçuş olmuşdur. O öz döyüş sursatının böyük hissəsini tükədirib bitirən zaman 2 hərəkət edən Y-88 sağ tərəfdən onu izləməyə başladı. Volodya onlardan birinin sol mühərrikini nişan aldı. Mühərrik yandı və "Yunkers" sola dönərkən ikinci təyyarənin quyruq hissəsini zədələdi. Belə tarandan sonra hər iki təyyarə yərə düşdü. Ancaq bir "Fokke vulf-190" Volodyaya doğru uçdu. Volodya güclü alman qırıcısına doğru uçaraq tarana getdi və hər iki təyyarə səmada partladı..."

SSRİ rəhbərliyi V. Bağırova ölümündən sonra Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adının verilməsini istəyirdi. M.C. Bağırov (Azərbaycan SSR KP MK-nin 1-ci katibi) alman-faşist qəsbkarlarının cinayətlərinin araşdırılması və müəyyənləşdirilməsi üzrə Fövqəladə Komissiyanın sədri N. Şvernikdən öz oğlunun yalnız bir mükafatla - Lenin ordeni ilə təltif olunması ilə kifayətlənməsini xahiş etmişdir.

V.Bağırov Bakı qəbiristanlıqlarının birində dəfn edilmişdir. Onun adı bir çox qəhrəmanlıq nümunələri ilə birgə Böyük Vətən müharibəsində tarana getmiş Azərbaycan təyyarəçisi kimi aviasiya tarixinə əbədi həkk olunmuşdur.

Дорогой папа!

Вот тебе два с половиной
медальки как я получил не на
своем месте, ну ясно даром медь,
конечно медь не даром, медь
когда родина в опасности, когда
тысячи ее сынов срываются
на фронт как створчатый лист,
не шаг не свое место и
край.

Я тебе более дам
два тебе, где самый наф-
кий бой, потому, 250 и твой
сын, сын нашей родины,
сын нашей страны.

Если бы ты знал как мне
стыдно и страшно видеть в руках,
250 и медаль, ударный и медь
в руки.

Дорогой папа!
Папу тебе унес мой ствол
на фронт, конечно влезет на гол
урачу, не нужно мне их про-
мывают самолеты которые идут
уже два с половиной месяца,
конечно лететь даме на 9-2, и
90 и буду везать, не буду без
дела.

Еще немо могу поздравить, а когда
я в первую-же раз пишу
тебе и на фронт.

Жду с нетерпением отпущения на
фронт и докучу, 250 и твой
сын доброй своей медь и
родина.

Всегда крепко
твой Владимир
4.2.43.

Я тебе более дам
два тебе, где самый наф-
кий бой, потому, 250 и твой

Тəyyarəçi V.Bağırovun atasına qospitaldan yazdığı məktub

Yuri
Petroviç
Koçelayevski

Aviasiya polkovniki. Dəniz təyyarəçisi-şturman (hücumçu). Yuri Koçelayevski 3 iyun 1920-ci ildə Bakı şəhərində fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. 1937-ci ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra Yeysk Hərbi-Dəniz Aviasiya Məktəbinə daxil olmuşdur. 1939-cu ildə məzun olduqdan sonra Hərbi Hava Qüvvələri Sakit okean donanmasının 4-cü minatorpeda aviasiya alayında qulluq etməyə göndərilmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. 1942-ci ilin mart ayından cəbhədə vuruşmağa başlamışdır. Əvvəlcə HHQ Şimal donanmasının 2-ci qvardiya qarışıq aviasiya alayına daxil edilmiş, 1942-ci ilin payızından formalaşmış 24-cü minatorpeda aviasiya alayında hissə komandiri, 1943-cü ilin fevralından aviaeskadrilyanın şturmanı, 1944-cü ilin mart ayından eskadrilya şturman xidmətinin rəisi, 1945-ci ildən HHQ Şimal donanmasının 14-cü qarışıq aviasiya diviziyasının flaqman şturmanı kimi xidmət etmişdir.

Y.P. Koçelayevski müharibə dövründə 102 döyüş uçuşu yerinə yetirmişdir. O, iştirak etdiyi 24 torpeda hücumunda düşmənin 5 nəqliyyat vasitəsini, nəhəng tankerini, gözətçi gəmisini məhv etmişdir. Onun heyəti döyüşlərdə düşmənin 11 təyyarəsini vurmuşdur.

Novaya Zemlya arxipelaqına bir sıra məsul uçuşlar yerinə yetirmiş, 21 dəfə Karskiye Vorota boğazından gəmilərin keçirilməsi üçün mühafizə uçuşları etmişdir.

Döyüş xidmətlərinə görə Y. Koçelayevski 1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi", iki dəfə Qırmızı Ulduz, iki dəfə Qırmızı Bayraq ordenləri, "Döyüş xidmətlərinə görə" və digər medallarla təltif edilmişdir. Y.P. Koçelayevski SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 31 may 1944-cü il tarixli Fərmanı ilə cəbhədə alman faşistləri ilə döyüşlərdə komandanlığın tapşırıqlarını nümunəvi yerinə yetirdiyinə və bu zaman göstədiyi igidlik və şücaətə görə Lenin ordeni və "Qızıl Ulduz" medalı təqdim olunmaqla Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adına layiq görülmüşdür.

Cəsür təyyarəçi müharibədən sonra da hərbi xidmətini davam etdirmişdir. O, Hərbi Hava Akademiyasını bitirmişdir. HHQ 4-cü Qırmızıbayraqlı Baltik Donanmasında qulluq etmişdir. 1964-cü ilin fevral ayından polkovnik Y. Koçelayevski ehtiyata buraxılmışdır.

Yuri Koçelayevski Leninqrad şəhərində yaşamış, 27 oktyabr 1970-ci ildə vəfat etmişdir.

Timofey
Nikolayeviç
Tsıplenkov

Qvardiya aviasiya mayoru. Təyyarəçi. Timofey Tsıplenkov 1 may 1910-cu ildə Qorki vilayəti Vaçenski rayonunun Zvyagino kəndində anadan olmuşdur. 1931-32-ci illərdə komsomol xətti ilə Novosibirsk təyyarəçilik məktəbində təhsil almış, 1932-ci ildə məktəbi bitirdikdən sonra Moskvaya təlimatçı-təyyarəçi hazırlıq kursuna göndərilmişdir. 1932-ci ilin noyabr ayında Bakı aeroklubuna təlimatçı-təyyarəçi təyin olunmuşdur. O vaxtdan onun taleyi Azərbaycanla bağlanmışdır. 1934-cü ildə komsomolun çağırışı ilə hərbi təyyarəçilik məktəbinə (Kaça, Sevastopol) göndərilmişdir. 1935-ci ilin aprel ayında məktəbi bitirdikdən sonra Bakı aeroklubunda uçuş hissə rəisi təyin olunmuşdur. 1942-ci ilin may ayında Bakı aeroklubunun bazasında ilkin tədris üçün 25-ci aviasiya uçuş məktəbi yaradılmış və T. Tsıplenkov bu dəstənin komandiri təyin edilmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Qvardiya mayoru Tsıplenkovun bilavasitə rəhbərliyi altında 44-cü qvardiya aviasiya Don alayı, komandanlığın tapşırıqlarını yerinə yetirərək 1944-cü ilin mart ayına qədər 13796 döyüş uçuşu yerinə yetirmişdir. Həmin alay düşmən hədəflərinə 1125

ton bomba yükü atmışdır ki, nəticədə düşmən böyük itki və tələfat vermişdir; 118 partlayış törədilmiş, 8 yanacaq anbarı, 16 hərbi sursat anbarı, 3 yanacaq dolu sistem partladılmış, 365 avtomaşın, 23 top, 11 zenit artilleriya nöqtəsi, 2 minomyot nöqtəsi, 39 zenit alayı nöqtəsi, 6 proyektor məhv edilmiş, 779 yanğın törədilmiş, 461 tikinti dağıdılmış, 24 vaqon, 1 pakqauz partladılmış, partizanlara 8015 kq yük və 149 nəfər adam çatdırılmışdır. Qələbə gününə qədər Mərkəzi və Stalinqrad cəbhələrində vuruşmuş, Polşanın azad edilməsində, Berlinin alınması uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak etmişdir. 1 yanvar 1944-cü ildən 1 yanvar 1945-ci ilə qədər 16-cı hava ordusunun aviasiya bölməsi üçün gecə uçuşlarının yerinə yetirilməsi məqsədilə 239 təyyarəçi hazırlamışdır.

T. Tsıplenkov müharibədə göstərdiyi döyüş xidmətlərinə görə 2 dəfə Qırmızı Bayraq, Aleksandr Nevski ordenləri və çoxsaylı medallarla təltif olunmuşdur.

Sover Ordusu sıralarından tərxis olunduqdan sonra T. Tsıplenkov Bakıya qayıtmış və uzun illər OADKYC-də (DOSAAF) çalışmışdır.

Aleksandr
İvanoviç
Petrov

Qvardiya polkovniki. Hücümçü-təyyarəçi. Aleksandr Petrov 7 noyabr 1917-ci ildə Rusiya Federasiyasının Penza Vilayəti Bekov rayonunun Podsot kəndində anadan olmuşdur. 1932-ci ildən Bakıda yaşamışdır. 1937-ci ildə pedaqoji məktəbi, 1939-cı ildə Mütəllimlər İnstitutunun 1-ci kursunu bitirmişdir. Bakı şəhərinin Sabunçu qəsəbəsində 78 saylı orta məktəbdə müəllim kimi çalışmışdır. 1939-cu ilin dekabr ayında Bakı şəhəri Lenin rayonunun Hərbi Komissarlığı tərəfindən Qızıl Ordu sıralarına çağırılmışdır. 1941-ci ilin iyun ayına qədər 115-ci atıcı diviziyasının 277-ci əlahiddə batalyonunda serjant rütbəsində rabitə şöbəsinin komandiri kimi xidmət etmişdir. 1943-cü ildə Perm şəhərində hərbi aviasiya təyyarəçilik məktəbini bitirmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. 1943-cü ildən cəbhədə vuruşmağa başlamışdır. 1943-cü ilin iyun ayından 820-ci hücum aviasiya alayında (1944-cü ilin fevral ayında Qvardiya hücum aviasiya alayı) xidmət etmişdir. 1944-cü ilin iyun ayında 155-ci Qvardiya hücum aviasiya alayının hissə komandiri təyin olunmuşdur. Voronej, 2-ci və 1-ci Ukrayna cəbhələrində döyüşmüşdür. 5-ci və 2-ci hava ordusunun tərkibində Levoberejnaya Ukrayna, Krasnoqrad, Kirovoqradın azad edilməsində, Dneprin gücləndirilməsində, Kirovoqrad, Korsun-Şevçenko, Yasso-Kişinyov, Belqrad-Xarkov, Sandomir-Silez, Nijni-Silez və Verxni-Silez strateji hücum əməliyyatlarında, 1945-ci il 16 apreləndən 8 may tarixinədək Berlin strateji hücum əməliyyatlarında, 6-11 may tarixlərində Praqaya hücum əməliyyatı və Praqanın azad edilməsində iştirak etmişdir. A. Petrov təkcə 1943-cü ildə 11 faşist tankını, yüklə və

qoşunla dolu 48 avtomaşınını məhv etmiş, zenit artilleriyasının 8 atəş nöqtəsini, səhra artilleriyasının 6 topunu susdurmuş, 4 yanacaqda dolu avtosisternini yandırmış, 5 dəmiryol vaqonunu dağıtmış, düşmənin 380 əsgər və zabiti məhv etmişdir. Müharibə illərində A. Petrov düşmən istehkamlarına, canlı qüvvə və texnikasının sıx toplaşdığı yerlərə, artilleriya mövqelərinə, aerodromlara, dəmiryol kommunikasiyalarına, strateji hərbi obyektlərə 138 uğurlu döyüş uçuşu yerinə yetirmiş, 12 hava döyüşündə 2 düşmən təyyarəsini vurmuş, yerdə isə 1 təyyarə məhv etmişdir.

Aleksandr Petrov döyüş tapşırıqlarını nümunəvi yerinə yetirdiyinə və bu zaman göstərdiyi igidlik, mərdlik və cəsarətə görə Lenin, 3 dəfə Qırmızı Bayraq, Aleksandr Nevski, 2 dəfə 1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi", 2 dəfə Qırmızı Ulduz ordenləri və çoxsaylı medallarla təltif olunmuş, Sovet İttifaqı Ali Baş komandanı Marşal İ. Stalinin təşəkkürünü almışdır. SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 26 oktyabr 1944-cü il Fərmanı ilə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür.

Böyük Vətən müharibəsindən sonra A. Petrov SSRİ Hərbi Hava Qüvvələrində xidmətini davam etdirmişdir. 1946-47-ci illərdə 162-ci qvardiya bombardmançı aviasiya alayında təyyarəçi və eskadrilya komandiri vəzifələrində xidmət etmişdir. 1952-ci ildə Hərbi-Hava Akademiyasını bitirmiş və 1973-cü ilə qədər orada müəllim, baş müəllim, kurs rəhbəri vəzifələrində çalışmışdır.

Aleksandr Petrov 18 yanvar 1995-ci ildə Moskva şəhərində vəfat etmişdir.

Hüseyn
Ağarza oğlu
Bağirov

Qvardiya baş leytenantı. Hücümçü-təyyarəçi. Hüseyn Bağirov 1917-ci ildə Bakı şəhərinin Maştağa kəndində anadan olmuşdur. Bakı aeroklubunun məzunudur. 1940-cı ilin sonunda Yeyşk Hərbi-Dəniz Aviasiya Məktəbini bitirdikdən sonra Hərbi Hava Qüvvələri Baltik donanmasının 71-ci qırıcı aviasiya alayına uçuş heyətinin komandiri vəzifəsinə göndərilmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibədə vuruşduğu müddət ərzində Leninqrad səmasını müdafiə etmişdir. Müharibə illərində Kronşad (Leninqrad) dəniz bazasını qorumuş, FAB-100 aviabombaları ilə silahlanmış İ-153 təyyarələrində düşmənlə sahil boyu zərbələr endirmişdir. 7 oktyabr 1941-ci ildə H. Bağirovun rəhbərlik etdiyi İ-16 qırıcı dəstə Nizino-Znamenko rayonunda düşmən kolonalarına hücum etmiş və ağır zərbələr endirmişdir. 6 noyabr 1941-ci ildə Qoryelov rayonu cəbhə xəttində düşmən mövqelərinə hücum zamanı H. Bağirovun təyyarəsi zenit atəşi ilə vurulmuş, lakin təyyarəçi məharətlə manevr edərək təyyarəni öz alayının aerodromuna şassisiz endirməyi bacarmışdır. 18 yanvar 1942-ci ildə 71-ci qırıcı aviasiya alayı düşmənlə mübarizədə göstərdiyi mərdlik və qəhrəmanlığa görə 4-cü qvardiya qırıcı aviasiya alayına çevrilmişdir. Bu alayın təyyarəçiləri 1942-ci ildə Sovet ordusunun Neva, Dubrovka və Sinyavino rayonlarına hücum zamanı xüsusilə fərqlənmişlər. Düşmənlə döyüşlərin birində 44 alman bombardmançısından ibarət qrupun 12 təyyarəsi məhv edilmişdir ki, onlardan 3-nü qvardiya leytenantı H. Bağirov vurmuşdur. 1943-cü ilin payızında H. Bağirov HHQ Baltik donanmasının 15-ci kəşfiyyat aviasiya alayının 43-cü eskadrilyasının komandir müavini təyin olunmuşdur.

Düşmən aviasiyasının və zenit vasitələrinin güclü müqavimətinə baxmayaraq H. Bağirov ən çətin hava şəraitində düşmənin darmadağın edilməsi üzrə komandanlığın bütün tapşırıqlarını qüsuruz yerinə yetirmişdir. H. Bağirov savadlı və taktiki bacarığa malik olan təyyarəçilər sırasına daxil idi. Hər hansı bir vəziyyətdə o, ustalq və məharət göstərərək düzgün yol seçə bilirdi. Onu fərqləndirən cəhətlərdən biri də komandanlığın aroekəşfiyyat üzrə verilən döyüş tapşırıqlarını dəqiqliklə yerinə yetirməsi idi ki, nəticədə əldə edilən məlumatların etibarlılıq və operativliyi hərbi əməliyyatların uğurlu gedişatı üçün müstəsna əhəmiyyət kəsb etmişdir.

H. Bağirov müharibədə vuruşduğu müddət ərzində 388 döyüş uçuşu, keşikçi-patrol təyyarələrinin müşayiət edilməsi, düşmən təyyarələrinin dəf edilməsi, kəşfiyyat və hücum döyüş tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi üçün 186 döyüş uçuşu etmiş, 17 hava döyüşündə iştirak etmiş, 91 kəşfiyyat uçuşu, təhlükəyə məhəl qoymadan yüksək səviyyədə arofotoçəkiliş işini yerinə yetirmək üçün 55 döyüş uçuşu keçirmişdir. 13 iyul 1944-cü ildə Yeni Ladoqa rayonunda komandanlığın xüsusi tapşırığını yerinə yetirərkən H. Bağirov qəhrəmanlıqla həlak olmuşdur.

Hüseyn Bağirov cəbhədə alman-faşist işğalçıları ilə mübarizədə komandanlığın tapşırıqlarını nümunəvi yerinə yetirdiyinə və bu zaman göstərdiyi igidlik, cəsarət və şücaətə görə Qırmızı Ulduz, iki dəfə Qırmızı Bayraq ordeni, "Leninqradın müdafiəsinə görə" medalı, ölmündən sonra isə 1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Nikolay
Petrovič
Severdyayev

Qvardiya mayoru. Təyyarəçi. Nikolay Şeverdyayev 1922-ci ildə Azərbaycan Respublikası Şamaxı rayonunun Çuxuryurd kəndində anadan olmuşdur. 1938-ci ildə orta məktəbin 8-ci sinfini bitirdikdən sonra Bakı neft texnikumuna daxil olmuş və 2 il orada təhsil almışdır. Bakı aeroklubunun məzunudur. 1941-ci ildə Qızıl Ordu sıralarına hərbi xidmətə çağırılmış və Stalinqrad Hərbi Aviasiya Təyyarəçilik məktəbinə göndərilmişdir. 1942-ci ildə məktəbi bitirmiş və dərhal Kuybişev (indiki Samara ş.) şəhərindəki 16-cı ehtiyat qırıcı aviasiya alayına təyyarəçi kimi daxil edilmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. 1943-cü ilin mart ayından 828-ci hücum aviasiya alayının tərkibində, əvvəlcə Kareliya, 1944-cü ilin dekabr ayından 2-ci Belarusiya ordusunda vuruşmuşdur.

Kareliya, Zapolyari, Leninqrad ətrafında, Polşa və Berlinə hücum əməliyyatlarının döyüş iştirakçısı olmuşdur. 1944-cü ildə kiçik leytenant rütbəsi almışdır. 30 mart 1945-ci ilə qədər İL-2 hücum təyyarəsində 110 döyüş uçuşu yerinə yetirərək, düşmənin 4 tankını, 4 yedək və 5 səhra topunu,

12 kiçik top zenit artilleriyasını, 26 avtomaşını, düşmənin yük və canlı qüvvəsi ilə dolu 35 arabasını, 23 vaqonunu, 5 səhra top artilleriyasını məhv etmişdir. 8 hava döyüşü keçirmişdir.

Nikolay Şeverdyayev cəbhədə alman işğalçıları ilə döyüşlərdə göstərdiyi igidlik və şücaətə görə iki dəfə Qırmızı Bayraq, Qırmızı Ulduz və 1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordenləri ilə təltif edilmiş, SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 18 avqust 1945-ci il tarixli Fərmanı ilə Lenin ordeni və "Qızıl Ulduz" medalı təqdim edilməklə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adına layiq görülmüşdür.

Müharibə bitdikdən sonra Hərbi Hava Qüvvələrinin Zaqaqaziya bombardman aviasiyasında xidmətini davam etdirmişdir. 1958-ci ildə mayor rütbəsində ehtiyata buraxılmışdır. Bakıda yaşamış, zavodların birində çalışmış, sonra 8 sayılı orta məktəbdə müəllim kimi fəaliyyət göstərmişdir.

Nikolay Şeverdyayev 26 oktyabr 1986-cı ildə vəfat etmişdir.

Mixail
Semyonoviç
Yakunin

Qvardiya aviasiya polkovniki. 1-ci dərəcəli təyyarəçi. Mixail Yakunin Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Saratov vilayəti Volsk şəhərində Hərbi Hava Qüvvələrinin aviasiya texnikləri məktəbini bitirmişdir.

1939-40-cı illərdə Sovet-Fin müharibəsinin iştirakçısı olmuşdur. 1940-cı ildə döyüş tapşırığını yerinə yetirdiyi zaman göstərdiyi şücaət, cəsarət və qəhrəmanlığa görə Qırmızı Bayraq ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibə dövründə qvardiya polkovniki, təyyarəçi M. Yakunin 100-dən çox döyüş uçuşu yerinə yetirmiş, 400 saata yaxın hava uçuşu keçirmişdir.

1942-ci ilin mart ayında yaxın cəbhə aerodromundan Pe-2 təyyarələrindən ibarət qrup M. Yakuninin rəhbərliyi altında Barents dənizi sahillərində yerləşən düşmənlər aerodromlarından birinə hücum etməklə uçuş sahəsini dağıtmaq, aerodrom qurğularını və aerodromda yerləşən təyyarələri məhv etmək tapşırığını yerinə yetirmək üçün uçdu. Uçuş marşrutu sahildən uzaqda, Barents dənizinin geniş ənginlikləri üzərindən keçirdi. Hədəf rayonuna bombardmançı qrupun çıxışı almanlar üçün gözlənilməz idi, amma qəfil zərbənin endirilməsinə tam nail oluna bilmədi. Pe-2 təyyarə qrupu hədəf üzərində zenit artilleriyasının atəşi, daha sonra isə qırıcı təyyarələr ilə qarşılaşdı, lakin buna baxmayaraq onlar bombardmançıların döyüş qaydasını poza bilmədilər.

Bizim təyyarəçilərimiz dəqiq zərbə ilə düşmənin uçuş sahəsinə, aerodrom qurğularını və təyyarələrinə çox mühüm ziyan vurdular. Düşmənin zenit artilleriyasının şiddətli atəşləri altında qırıcı təyyarələrin hücumunu dəf edərək Pe-2 təyyarə qrupu bombaları atdıqdan sonra döyüş xəttindən dönlüş edib öz aerodromlarına qayıtmaq üçün çıxış marşrutuna düzləndilər. Bu zaman dəstə rəhbəri M. Yakunin qrupun tərkibində yox idi. Tapşırıqdan qayıdan təyyarəçilər yanan Pe-2 təyyarəsinin qrupun tərkibində olmadığını barədə məlumat verdilər...

M. Yakunin yerə düşdükdən sonra 8 gün ərzində qəhrəmanlıqla soyuğa, açlığa dözərək şərqə - cəbhə xəttinə doğru irəliləmişdir. 8-ci gün cəbhə xəttinin açıq cinahında olan post əsgərləri xəbər verdilər ki, qarlı tundra meşəsində Yakunin adlı huşsuz vəziyyətdə şişmiş və donmuş təyyarəçi tapılmışdır. O, bir aydan çox qospitalda müalicə aldı. Sağaldıqdan sonra isə yenidən ordu sıralarına qayıtdı.

Mixail Yakunin Böyük Vətən müharibəsi dövründə alman-faşist işğalçıları ilə döyüşlərdə göstərdiyi şücaət və qəhrəmanlığa görə 3 dəfə Qırmızı Bayraq, 3 dəfə Qırmızı Ulduz, 1-ci və 2-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordenləri və çoxsaylı medallarla təltif olunmuşdur.

Məzahir Həmid oğlu Abbasov

Hərbi təyyarəçi. Məzahir Abbasov 1918-ci ildə Bakı şəhərinin Maşağa kəndində anadan olmuşdur. Bakı aeroklubunun məzunudur. 1936-37-ci illərdə Odessa Kimya Texnologiya İnstitutunda təhsil almışdır. 1940-cı ildə Yeysk Hərbi-Dəniz Aviasiya Məktəbini leytenant rütbəsi ilə bitirərək Hərbi Hava Qüvvələri Qara dəniz donanmasının 63-cü aviasiya briqadası 2-ci mina-torpeda aviasiya alayının 5-ci aviaeskadriyası uçuş heyətinin komandiri vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibənin 4-cü gündündə - 25 iyun 1941-ci ildə Konstansada İl-4 təyyarəsində rəhbərliyi altında bazasının bombardman edilməsi tapşırığını yerinə yetirərək düşmənin 3 Me-109 qırıcısının hücumuna məruz qalmışdır. Təyyarəsinin bir mühərrikinin zədələnməsinə baxmayaraq M. Abbasov düşmənin bir qırıcı təyyarəsini vurmuş, digərləri isə qaçmağa üz tutmuşlar. Uçuşu davam etdirmək imkanı olmadığından təyyarəni Konstansadan 70 km aralıda dəniz üzərinə endirmiş, heyətlə birlikdə rezin qayıqda açıq dənizdə qalmışlar. Yalnız 6 gündən sonra onları patrul qayıqı təsadüfən tapıb hərbi hissəyə gətirmişdir.

M. Abbasov müharibədə döyüşdüyü müddət ərzində Sevastopol, Odessa və Qafqaz uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak etmiş və 35 döyüş uçuşu yerinə yetirmişdir.

31 avqust 1941-ci ildə Odessa ətrafında 500 m hündürlükdə onun təyyarəsi düşmənin zenit artilleriyası tərəfindən vurulmuşdur.

Düşmən ərazisində olduqlarına görə əsir düşməmək üçün bütün heyət komandirle heç paraşütdən istifadə etməmək və yanan təyyarəni aerodroma endirmək planı ilə razılaşıb. M. Abbasov təyyarəni yana-yana aerodroma endirir, ekipajı xilas edir, özü isə ağır yanq xəsarətləri alır. Bədəninin üçdə bir hissəsi yanır. Təyyarəçi uzunmüddətli müalicədən sonra 1942-ci ilin iyulunda qospitaldan buraxılıaraq vətəne qayıtmışdır.

Məzahir Abbasov döyüş xidmətlərinə görə Qırmızı Bayraq, I-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordenləri, "Almaniya üzərində qələbəyə görə", "Odessanın müdafiəsinə görə", "Sevastopolun müdafiəsinə görə", "Qafqazın müdafiəsinə görə" medalları ilə təltif edilmişdir.

M. Abbasov 1942-ci ildən Azərbaycan Respublikasının rayonlarında və Bakı şəhərinin sovet partiya orqanlarında çalışmışdır. 1955-ci ildə Azərbaycan SSR Ali Sovetinə deputat seçilmişdir. 1963-cü ildən Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Tarix İnstitutunda çalışmış, Böyük Vətən müharibəsi ilə bağlı elmi araşdırmalar aparmışdır. Azərbaycan Dövlət Universitetinin professoru, tarix elmləri doktoru M. Abbasov Böyük Vətən müharibəsinə həsr olunmuş bir sıra kitabların müəllifidir.

Tarix elminin inkişafında və gənclərin vətənpərvər ruhda tərbiyə olunmasında verdiyi töhfələrə görə Azərbaycan Respublikasının "Şöhrət" ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Məzahir Abbasov 2002-ci ildə vəfat etmişdir.

Pavel
Dmitriyevic
Klimov

Qvardiya polkovniki. Qırıqı-təyyarəçi. Pavel Klimov 7 fevral 1920-ci ildə Bakı şəhərində fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. 1939-cu ildə Bakı Sənaye İnstitutunun 1-ci kursunu, 1941-ci ildə Yeysk Hərbi Dəniz Təyyarəçilik Məktəbini bitirmişdir. Qara dəniz donanması aviasiyasında hərbi xidmətdə olmuşdur.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. 1942-ci ilin yanvarından Hərbi Hava Qüvvələrinin Şimal donanması B. F. Safonov adına Qırmızıbayraqlı 2-ci qvardiya qırıqı aviasiya alayının tərkibində vuruşmuşdur. Müttəfiq və yerli konvoyların mühafizə edilməsi, düşmən qoşunlarına, baza və aerodromlarına hücum edilməsi və zərbə aviasiyasının müşayiət edilməsi üçün hərbi uçuşlar yerinə yetirmişdir. Petsamo-Kirkenes şəhərinə hücum əməliyyatlarında iştirak etmişdir.

1942-ci il oktyabrın 31-nə keçən gecə Murmansk şəhərini bombardman etməyə cəhd göstərən 4 Y-88 alman təyyarəsi ilə döyüşə girmiş, bu zaman Şimal şərətində ilk dəfə olaraq gecə vaxtı düşmən bombardmançısını vurmuş və bununla da gecə saatlarında düşmən təyyarələri ilə effektiv mübarizənin əsasını qoymuşdur. 1944-cü ildə Ali Zabitlər kursunu bitirdikdən sonra eskadrilya komandiri müavini kimi öz alayına dönmüşdür.

1945-ci ilin yanvar ayından kapitan Klimov 3-cü aviasiya eskadrilyasına rəhbərlik etməyə başlamışdır. Müharibənin sonuna qədər 350 döyüş uçuşu yerinə yetirmiş, 52 hava döyüşü keçirmiş, düşmənin 11 təyyarəsini vurmuşdur.

Pavel Klimov alman işğalçıları ilə döyüşlərdə komandanlığın tapşırıqlarını nümunəvi yerinə yetirdiyinə və bu zaman göstərdiyi şücaət və qəhrəmanlığa görə SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 24 iyul 1943-cü il tarixli Fərmanı ilə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür.

Pavel Klimov müharibədə göstərdiyi döyüş xidmətlərinə görə Lenin, 2 dəfə Qırmızı Bayraq, iki dəfə 1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi", 2 dəfə Qırmızı Ulduz ordenləri və çoxsaylı medallarla, 1942-ci ildə Böyük Britaniyanın "Görkəmli uçuş xidmətlərinə görə" mükafatı ilə təltif olunmuşdur.

Müharibədən sonra öz alayında hərbi xidmətini davam etdirmişdir. 1952-ci ildə Hərbi Hava Akademiyasını, 1959-cu ildə isə Baş Qərargahın Hərbi Akademiyasını bitirmişdir. Ona 1967-ci ildə "SSRİ-nin əməkdar hərbi təyyarəçisi" adı verilmişdir. 1970-ci ilin oktyabrında polkovnik Klimov SSRİ Müdafiə Nazirliyi Hərbi Hava Qüvvələrinin baş müfəttişliyinin baş inspektor-təyyarəçisi vəzifəsində ehtiyata buraxılmışdır.

Pavel Klimov 8 dekabr 1992-ci ildə vəfat etmişdir.

Qvardiya baş leytenantı. Qırıqı – təyyarəçi. Aleksandr Şitov 23 iyul 1916-cı ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1933-cü ildə 9 illik məktəbi bitirmişdir. Neft mədənlərinin emalatxanalarında motorçu kimi çalışmışdır. 19 avqust 1937-ci ildə ordu sıralarına hərbi xidmətə çağırılmışdır. 1939-cu ilin noyabrında Yeysk Hərbi-Dəniz Təyyarəçilik Məktəbini bitirdikdən sonra Hərbi Hava Qüvvələri Qırmızıbayraqlı Baltik Donanmasına göndərilmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibənin ilk günlərindən 71-ci qırıqı aviasiya alayının tərkibində döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirməyə başlamışdır. 29 mart 1942-ci ildə 1-ci aviaeskadrilyanın bölmə komandiri təyin olunmuşdur.

Aleksandr Şitov müharibədə vuruşduğu 10 ay ərzində 400 döyüş uçuşu keçirmiş, 40 hava döyüşündə iştirak etmiş, düşmənin 9 təyyarəsini, çoxsaylı tankını, avtomaşınını, canlı qüvvəsini və texnikasını məhv etmişdir.

Aleksandr
Mixayilovic
Şitov

A. Şitov doğmalarına və həmyerlilərinə 25 yanvar 1942-ci ildə ünvanladığı məktubunda belə yazırdı:

"Məni tərbiyə etmiş Bakı partiya təşkilatını və bütün bakılıları əmin edirəm ki, nə qədər ki, sol əlim mühərrikin qazını tutur, sağ əlim isə ölümsəçən atəşi gəzdirir, gözlərim görün – son qələbəyə kimi quduzlaşmış faşist dəstəsini vuraçağam. Mən Bakı bolşevik təşkilatına diqqətinə görə çox minnətdaram. Ona görə ki, o, hitlerçiləri amansızcasına məhv edən yetimlərinə, neft Bakısının oğullarını unutmur".

19 aprel 1942-ci ildə baş leytenant A. M. Şitov uçuş zamanı Krasnoqvardeysk (Qatçino rayonu) aerodromunda düşmənin zenit artilleriyası tərəfindən vurulmuş və həlak olmuşdur.

Aleksandr Şitov müharibədə göstərdiyi xidmətlərinə görə 2 dəfə Qırmızı Bayraq ordeni ilə təltif edilmişdir.

СОВЕТ ИНФОРМАЦИЯ
БЮРОСУНДАН
АВГУСТУН 15-ы СӨНӨР МӨЛҮМАТЫ

Авиациясы күнү
Ушундай эле, булар дагы...
Авиациясы күнү
Ушундай эле, булар дагы...

8 против 4
Россия летчики Гусьба Багрова трудящиеся Азербайджана

Ушундай эле, булар дагы...
Авиациясы күнү
Ушундай эле, булар дагы...

Пятница 20
ФЕВРАЛЯ
1942 г.
№ 43 (6560)

Летчик Алиев
В прошлом году...
Летчик Алиев
В прошлом году...

Самостоятельность
Эта статья...
Самостоятельность
Эта статья...

Возраст
Возраст...
Возраст
Возраст...

СЛАВА СТАЛИНСКОМУ СОКОЛУ
Сегодня День Сталинских Соколов

ВАКИНСКИЙ РАБОЧИИ

Наша родная Советская Авиация
Ваша родная Советская Авиация...

Высокая награда
Уважаемый редактор!...

Сегодня День Сталинских Соколов
Сегодня День Сталинских Соколов...

В БОЯХ ЗА СТАЛИНГРАД

Уважаемый редактор! Направляю вам письмо...

Мнешия за себя, за родных советских людей...
Мнешия за себя, за родных советских людей...

В
В
В

Владимир Джафарович Багиров

Уважаемый редактор! Направляю вам письмо...

На боевом посту в борьбе с немецко-фашистскими захватчиками...
На боевом посту в борьбе с немецко-фашистскими захватчиками...

В
В
В

ГОРДЫЙ СТАЛИНСКИЙ СОКОЛ

Уважаемый редактор! Направляю вам письмо...

В
В
В

В
В
В

СЛАВА СТАЛИНСКОМУ СОКОЛУ

Уважаемый редактор! Направляю вам письмо...

В
В
В

В
В
В

СЛАВА СТАЛИНСКОМУ СОКОЛУ

Уважаемый редактор! Направляю вам письмо...

В
В
В

В
В
В

Yusif
Ağakərim oğlu
Quliyev

Bombardmançı-təyyarəçi. Yusif Quliyev 1920-ci ildə Bakıda anadan olmuşdur. 1937-ci ildə S.M. Kirov adına Azərbaycan Dövlət Universitetinin fizika-riyaziyyat fakültəsinə daxil olmuşdur. Eyni zamanda boksda məşğul olmuş və hətta Bakı çempionu adını qazanmışdır. 1938-ci ildə Universitetin 2-ci kursunda oxuyarkən komsomolun çağırışı ilə Bataysk Hərbi Aviasiya Məktəbinə göndərilmişdir. 1939-cu ildə Hərbi Hava Qüvvələrinin ali komissiyasının xüsusi seçimi üzrə 16 nəfərlə birlikdə SB-2 sürətli bombardmançı təyyarəsinin yeni modifikasiyasının mənimlənməsi üçün Stalinqrad Aviasiya Məktəbinə göndərilmişdir. 1941-ci ildə Stalinqrad Aviasiya Məktəbini bitirdikdən sonra Y. Quliyev Stalinqrad ətrafında dislokasiya olunan 168-ci bombardmançı aviasiya alayında xidmət etməyə başlamışdır.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. 1941-ci ildən 1948-ci ilə qədər İ. Stalinin sərəncamı ilə yaradılmış qvardiya aviasiya alayında cəbhədə vuruşmuşdur. Müharibə dövründə İl-2 və Pe-2 təyyarələrində döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirmişdir. Düşmənin yerüstü və həmçinin dəniz mövqelərinə bomba zərbələrinin endirilməsində iştirak etmişdir. 1945-ci ilin avqust-sentyabr aylarında Uzaq Şərqdə yapon hərbiçilərinə qarşı aparılan döyüş əməliyyatlarında və Yaponiyanın bir sıra şəhərlərinə - Nayro, Toro, İsitoro, Kamisikuka, Otomariyə bomba zərbələri endirmişdir.

Yusif Quliyev müharibə dövrü ərzində 317 döyüş uçuşu yerinə yetirmiş və bu zaman düşmənin 2 desant qayığını, 14 tankını, 37 avtomobilini canlı qüvvəsi və texnikası ilə birlikdə məhv etmişdir.

Təyyarəçinin xatirələrindən: "Mənim uçuş kitabımda – təyyarəçinin pasportunda –317 döyüş uçuşu və bir dəfə də vurulmayıb sözləri yazılıb. Ən yadımda qalan uçuş 1942-ci ilin payızında artıq Stalinqrad ətrafında, Don çayının aşağı döngəsində olmuşdur. O zaman rəhbərlik mənə Volqaya hücum edən alman-rumın süvari qoşununu aşkar etmək tapşırığını vermişdi. Hava çox pis idi – alçaq sıx buludlu, külək, xırda-xırda qar. Biz öz "piyadamızda" dərhal buluda düşdük. Bax o zaman mən, biz kursantlara cihazlara əsasən buludlarda "kor uçuşları"nı öyrədən müəllimlərimə təşəkkür etdim. Axı orda bəzən adama elə gəlir ki, sanki başı aşağı, ya da yan üstə uçsan, ona görə də cihazlara inanmaq lazımdır! Uçduq və hesablanmış vaxtda artıq təyin olunmuş rayonun üzərində olanda aşağıya doğru buludların arasından çıxıb süvari qoşununu tapdıq!

Bizi "Stalin şahinləri" adlandırırdılar. Biz – o nəsil ki, tarixə əbədi qaliblər nəslə kimi düşəcəyik!"

Yusif Quliyev cəbhədə düşmənlə mübarizədə göstərdiyi mərdliyə və igidliyə görə Qırmızı Ulduz, iki dəfə 2-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordenləri və 30 döyüş medalı ilə təltif olunmuşdur.

1948-ci ildə ordudan tərxis olduqdan sonra Bakıya qayıtmış, respublikanın partiya orqanları və müxtəlif təşkilatlarda rəhbər vəzifələrdə çalışmışdır. 1959-cu ildən isə Azərbaycan Mülki Aviasiya İdarəsində müxtəlif vəzifələrdə fəaliyyət göstərmişdir.

Yusif Quliyev 2011-ci ildə vəfat etmişdir.

Qvardiya baş leytenantı. Təyyarəçi. Yusif Quliyev 1914-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. 1933-cü ildən Fəhlə-Kəndli Qızıl Ordusunda qulluq etməyə başlamışdır.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. 22 iyun 1941-ci ildən döyüşən orduda xidmət etmişdir. Qırmızıbayraqlı Baltik donanmasının uzaq əməliyyat aviasiyasının 39-cu bombardmançı alayın tərkibində təyyarəçi kimi Baltika, Krım, Ukrayna və Qafqazda gedən döyüşlərdə vuruşmuş, Leningrad, Odessa və Sevastopol şəhərlərinin müdafiəsində iştirak etmişdir. 1941-ci ilin yayında Leningrad səmasında Y. Quliyevin komandanlığı altında heyət düşmənin Y-88 bombardmançıları ilə döyüşə girmiş, onlardan ikisini vurmuş, digərləri isə qaçmağa müvəffəq olmuşlar.

Yusif
Hüseyn oğlu
Quliyev

Müharibə zamanı Y. Quliyev düşmənin canlı qüvvəsi və texnikası yığılmış ərazilərinə on tonlarla bomba atmış, Konstansa və Ployeştidə (Rumıniya) düşmənin arxasına uğurlu bomba zərbələri endirmişdir. Y. Quliyev döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirən zaman 3 dəfə ağır və 3 dəfə yüngül yaralanmışdır. Başından və onurğa sütunundan aldığı ağır xəsarətlər nəticəsində 2-ci dərəcəli əlil olmuşdur.

Yusif Quliyev alman işğalçıları ilə döyüşlərdə göstərdiyi şücaət və igidliyə görə 1946-cı ildə SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fərmanı ilə Qırmızı Ulduz ordeni ilə təltif olunmuş, həmçinin "Leningradın müdafiəsinə görə", "Odessaın müdafiəsinə görə", "Sevastopolun müdafiəsinə görə", "Qafqazın müdafiəsinə görə" medallarına layiq görülmüşdür.

İsfəndiyar
Səməd oğlu
Paşayev

Təyyarəçi. Qvardiya leytenantı. İsfəndiyar Paşayev 1922-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. Bakı aeroklubunun məzunudur. 1942-ci ildə Stalingrad Aviasiya Məktəbini bitirmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Döyüş yoluna 1942-ci ilin oktyabr ayında kiçik leytenant rütbəsində 6-cı qvardiya qırıcı aviadiviziyasının 73-cü qvardiya qırıcı aviasiya alayında başlamışdır. 1942-ci ilin noyabr ayından 1943-cü ilin oktyabr ayına qədər 50 döyüş uçuşu yerinə yetirmişdir ki, onların 35-ində Hərbi Hava Qüvvələrinin İnqilabi Fəhlə-Kəndli ordusunun hücum və bombardmançı təyyarələrinin müşayiətini həyata keçirmişdir. Sovet hücum və bombardmançı təyyarələrini müşayiət edərkən böyük məharətlə hərəkət edərək, müşayiət olunan təyyarələr arasında heç bir itkiyə yol verməmişdir.

1944-cü ilin fevral ayından oktyabr ayına qədər qvardiya leytenantı İ. Paşayev Nikopol rayonunda, Krım yarımadasında, Lvovda, Visla çayı üzərində, Sandomir platsdarmında (Polşa),

Rumıniya və Macarıstan səmalarında döyüş uçuşları həyata keçirmişdir.

Döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirən zaman İ. Paşayev bir dəfə də olsun istiqamətin itirilməsinə və texnikanın sıradan çıxmasına yol verməmişdir. Müharibənin son günlərində Macarıstan, Avstriya və Çexoslovakiyada vuruşmuş, qələbəni də Çexoslovakiyanın Brno şəhərində qarşılamışdır.

İ. Paşayev müharibə dövründə qvardiya qırıcı alayın tərkibində 220 döyüş uçuşu yerinə yetirmişdir.

İsfəndiyar Paşayev alman işğalçıları ilə döyüşlərdə göstərdiyi mərdliyə və igidliyə görə Qırmızı Ulduz, Qırmızı Bayraq, 1-ci və 2-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordenləri, "Almaniya üzərində qələbəyə görə", "Venanın alınmasına görə", "Budapeştin alınmasına görə" və s. medallar ilə təltif olunmuşdur.

İ. Paşayev 1946-cı ildə ordudan tərxis olunduqdan sonra Azərbaycan mülki aviasiyasında çalışmışdır.

İsfəndiyar Paşayev 7 dekabr 2006-cı ildə vəfat etmişdir.

За нашу Советскую Родину

СС СР

* УДОСТОВЕРЕНИЕ *
За участие в героической обороне
СТАЛИНГРАДА

Гвардии Сержант
Исмаил Ибрагимович Салимович
Указом ПРЕЗИДИУМА
ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР
от 22 декабря 1942 г. награжден
медалью

«ЗА ОБОРОНУ СТАЛИНГРАДА»

От имени ПРЕЗИДИУМА
ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР
медаль «За оборону Сталинграда»
вручена № 11111 1942 г.
Г. М. 17353

Исмаил Ибрагимович Салимович
Гвардии Сержант
11111

Nikolay
Dmitriyevich
SUXOV

Qvardiya mayoru. Hücümçü-təyyarəçi. Nikolay Suxov 8 avqust 1914-cü ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1930-cu ildə Fabrik-zavod təhsili məktəbinə daxil olmuşdur. Bakı şəhərində Volodarski adına zavodda çilingər kimi çalışmış və eyni zamanda Bakı aeroklubunda təhsil almışdır. 1937-ci ildə Qızıl Ordu sıralarına hərbi xidmətə çağırılmışdır. 1940-cı ildə Odessa Aviasiya Məktəbini bitirmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibənin ilk günlərindən Almaniyə üzərində qələbəyə qədər 8-ci və 16-cı Hava ordusunun tərkibində Qərb, Voronej, Cənub-Qərb, Stalinqrad, Don, Mərkəzi, 1-ci Belorusiya cəbhələrində vuruşmuş, müdafiə əməliyyatlarında, Stalinqrad və Kursk döyüşlərində, Belorusiyanın, Polşanın azad edilməsi və Almaniyə ərazisində düşmənin darmadağın edilməsində iştirak etmişdir.

Bütün müharibə dövrü ərzində 350-dən çox döyüş uçuşu keçirmiş, düşmənin hərbi obyektlərinə 350 zərbə endirmişdir. N. Suxov, həmçinin 200-dən çox rabitə uçuşu keçirmişdir. 65-ci ordu komandanlığının tapşırığına əsasən dəfələrlə düşmən ərazisi üzərinə vərəqələr atmışdır. Düşmən kəşfiyyatına onlarla gecə və gündüz uçuşları yerinə yetirmişdir. Xüsusilə Stalinqrad ətrafında düşmənin darmadağın edilməsində fərqlənmişdir.

O, hər bir hava şəraitində - qarda, dumanda, 30 dərəcə şaxtada belə uçaraq döyüş tapşırıqlarını yerinə yetirirdi. Bəzən gecələr 8-10 döyüş uçuşu keçirir və dəqiq zərbə ilə düşməne böyük ziyan vururdu. Belə ki, 1943-cü ilin 20 yanvar gecəsində düşmənin zenit artilleriyasının güclü müqaviməti zamanı Suxov Qorodişşe rayonunda faşistlərin atəş nöqtəsini susdurmuş, aerodromda təyyarə və 2 avtomaşını məhv etmişdir.

Müharibə dövründə qvardiya mayoru N. Suxov 700-dən çox döyüş uçuşu yerinə yetirmişdir.

Nikolay Suxov cəbhədə alman işğalçıları ilə döyüşlərdə göstərdiyi şücaət və qəhrəmanlığa görə iki dəfə Qırmızı Bayraq, 1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordenləri, "Döyüş xidmətlərinə görə", "Varşavanın azad edilməsinə görə", "Stalinqradın müdafiəsinə görə" və digər medallarla təltif olunmuş, SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 1 iyul 1944-cü il tarixli Fərmanı ilə Lenin ordeni və "Qızıl Ulduz" medalı təqdim edilməklə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adına layiq görülmüşdür.

Müharibədən sonra Nikolay Suxov Sovet Ordusu sıralarından tərxis olunmuşdur. Soçi şəhərində yaşamış, 26 oktyabr 1983-cü ildə vəfat etmişdir.

Aleksandr
Danilovich
Naqornı

Qvardiya baş leytenantı. Qırcı-təyyarəçi. Aleksandr Naqornı 21 sentyabr 1916-cı ildə Azərbaycan Respublikasının Lənkəran rayonunda anadan olmuşdur. 1930-cu ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra Fabrik-zavod şagirdliyi məktəbinə daxil olmuş, eyni zamanda ümumtəhsil məktəbində təhsilini davam etdirmişdir. 1935-ci ildə S.M.Kirov adına Zaqafqaziya Dövlət İnstitutuna daxil olmuşdur. 1937-1940-cı illərdə Yeysk Hərbi-Dəniz Aviasiya Məktəbində təhsil almışdır. 1940-cı ildə A. Naqornı qırcı-təyyarəçi ixtisasına yiyələndikdən sonra Hərbi Hava Qüvvələri Qara dəniz donanmasının 9-cu aviasiya alayına göndərilmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibə dövründə Sevastopol ətrafında gedən döyüşlərdə iştirak etmişdir. Təkcə 9-cu aviasiya alayının tərkibində düşmən aerodromlarına və ordusuna hücum edilməsi, donanma

gəmilərinin və bazalarının qorunması, müşayiət edilməsi və kəşfiyyat üzrə 144 döyüş uçuşu yerinə yetirmişdir. Şəxsən düşmənin 2 təyyarəsini vurmuşdur. Dəfələrlə yaralanmasına baxmayaraq yenidən cəbhəyə qayıtmış və döyüşlərdə fəal iştirak etmişdir. 22 iyun 1942-ci ildə növbəti döyüşlərin birində onun təyyarəsi düşmənin zenit atəşi ilə vurulmuş və yanmışdır. Özü isə ağır yanığ xəsarəti alaraq uzunmüddətli müalicədən sonra əlilliyə görə ehtiyata buraxılmışdır.

Aleksandr Naqornı müharibədə göstərdiyi döyüş xidmətlərinə görə 1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordeni, "Odessanın müdafiəsi uğrunda", "Almaniyə üzərində qələbəyə görə" medalları ilə təltif olunmuşdur.

Züleyxa Həbib qızı Seyidməmmədova

Aviasiya kapitanı. Qırıcı-təyyarəçi. Züleyxa Seyidməmmədova 19 mart 1919-cu ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1934-cü ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra M. Əzizbəyov adına Azərbaycan Sənaye İnstitutuna daxil olmuş və 1938-ci ildə oranı mühəndis-geoloq ixtisası üzrə bitirmişdir. İnstitutda təhsil almaqla yanaşı, Bakı aeroklubunda da məşğul olmuşdur. 1935-ci ilin avqust ayında Moskvada paraşütcülərin I-ci Ümumittifaq uçuşunun nəticələrinə görə ona təlimatçı-paraşütcü dərəcəsi verilmişdir. 21 yanvar 1936-cı ildə Moskvada, Sovet Azərbaycanının 15 illik yubileyi münasibətilə keçirilən tədbirdə Z. Seyidməmmədova "Şərəf nişanı" ordeni ilə təltif edilmişdir. 1936-cı ildən Bakı aeroklubunda təlimatçı-təyyarəçi kimi çalışmağa başlamışdır. 1938-ci ilin avqust ayında Lenin ordenli N.Y.Jukovski adına Hərbi Hava Akademiyasının şturman fakültəsinə daxil olmuşdur. O dövrdə bu fakültəyə qızların qəbulu yox idi. Lakin Z.Seyidməmmədova sona qədər mübarizə aparmağı qərara alır, K. Voroşilova müraciət edir və yarın aydan sonra onun müraciətinə cavab gəlir: istisna hal kimi ona şturman fakültəsinə oxumağa icazə verilir.

Z. Seyidməmmədova 1941-ci ilin may ayında akademiyanın tədris aviasiya alayının eskadriyasına şturman təyin olunmuşdur. Bu alay Böyük Vətən müharibəsinin başlanması ilə əlaqədar döyüş alayına çevrilmiş və Moskva şəhərinin Hava Hücumundan Müdafiə sistemində daxil edilmişdir.

1941-ci ilin sonunda Z. Seyidməmmədovaya qadın aviasiya alaylarının yaradılmasında iştirak etmək təklif edilir. 3 qadın alayının formalaşması başa çatdıqdan sonra - sürətli gündüz və yüngül gecə bombardmançı, qırıcı alayları yaradılmış, Z. Seyidməmmədova Tamara Kazarinovanın komandanlığı etdiyi 586-cı qırıcı qadın aviasiya alayına şturman təyin olunmuşdur. Z. Seyidməmmədova alayın tərkibində Stalinqrad, Kursk dairəsində gedən hava döyüşlərində və Korsun-Şevçenko hərbi əməliyyatlarında iştirak etmişdir.

Alayın təyyarəçiləri Yak qırıcı təyyarələrində iri sənaye mərkəzlərini və dəmiryol qovşaqlarını alman bombardmançılarınin hücumlarından qoruyur, Volqa, Don, Voronej, Dnepr, Dnestr çayı üzərində yerləşən körpüləri mühafizə edirdilər.

Bir dəfə rəhbərlik Züleyxanı çağırır. O, kabinetə daxil olarkən qarşısında kifayət qədər mötəbər görünüşlü alman əsirini görür. Sonradan məlum olur ki, bu əsir generaldır. Ona Züleyxanı göstərək başa salırlar ki, onun təyyarəsini məhz bu qız vurmuşdur. Alman generalı uzun müddət çaşqınlıq içində qalmışdır.

Z. Seyidməmmədova müharibəni öz alayı ilə birlikdə Buxarestdə bitirmişdir. Bu vaxta qədər o, 500 döyüş uçuşu yerinə yetirmiş və 40 hava döyüşündə iştirak etmişdir.

Züleyxa Seyidməmmədova döyüş xidmətlərinə görə 2-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi", Qırmızı Ulduz ordenləri və "Almaniya üzərində qələbəyə görə" medalı ilə təltif olunmuşdur.

Müharibədən sonra ordudan tərxis olunmuş və Bakıya qayıtmışdır. Bakı şəhər partiya komitəsində təlimatçı, 1946-cı ilin sentyabr ayından 1951-ci ilə qədər Azərbaycan ÜLKGİ MK-nin katibi, 1951-1974-cü illərdə Azərbaycan SSR Sosial Təminat naziri vəzifələrində çalışmışdır. 1947-ci ildə Azərbaycan SSR Ali Sovetinə deputat seçilmişdir. Həmçinin xarici ölkələrlə dostluq və mədəni əlaqələr üzrə Azərbaycan Cəmiyyəti rəyasət heyətinin sədr müavini kimi də çalışmışdır.

Züleyxa Seyidməmmədova 1999-cu ildə Bakı şəhərində vəfat etmişdir.

Leyla Ələsgər qızı Məmmədboyova

Təyyarəçi. Leyla Məmmədboyova 17 sentyabr 1909-cu ildə Bakı şəhərində qulluqçu ailəsində anadan olmuşdur. 1930-cu ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra 1931-ci ildə Bakı Aviasiya məktəbinə daxil olmuş və 1932-ci ildə təyyarəçi ixtisası üzrə məzun olmuşdur. 1931-ci ildə təcrübəli mütəxəssis kimi Bakı aeroklubunda ilk dəfə U-2 təyyarəsi ilə havaya qalxmışdır. 1932-ci ildə L. Məmmədboyova təhsilini davam etdirmək üçün aeroklubun rəhbərliyi tərəfindən xüsusi göstərişlə Moskvaya Mərkəzi Aviasiya məktəbinə ezam edilmiş və 1932-ci ildə həmin məktəbi təlimatçı-təyyarəçi ixtisası üzrə bitirmişdir. 17 mart 1933-cü ildə Moskva Tuşino aerodromunda ilk paraşütullanışını həyata keçirmiş, SSRİ məkanında qadın paraşüçüləri arasında ikinci yeri tutmuşdur.

L. Məmmədboyova 1933-1941-ci illərdə Bakı aeroklubunda təlimatçı-təyyarəçi, 1941-42-ci illərdə təyyarəçilər klubunun rəisi, 1942-47-ci illərdə planer-paşaşütçü klubunun rəisi, 1947-49-cu illərdə Bakı aeroklubunda dəstə komandiri vəzifələrində çalışmışdır. 1941-ci ildə ona aviasiya mayoru rütbəsi verilmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi illərində 4 azyaşlı uşaq anası olduğuna görə L. Məmmədboyovanın cəbhəyə getmək istəyi qəbul olunmamışdır.

L. Məmmədboyova müharibə dövründə Bakı aeroklubunda cəbhə üçün yüzlərlə desant və 4000-ə yaxın paraşüçü hazırlamışdır.

Cəbhədə igidliklə vuruşaraq Sovet İttifaqı Qəhrəmanı fəxri adına layiq görülmüş təyyarəçilər Adil Quliyev, N. Şeverdyayev, Leningrad səmasına adını qızıl hərflərlə yazmış Hüseyn Bala oğlu Əliyev kimi bir çox qəhrəman təyyarəçilər Leyla Məmmədboyovanın yetirmələri olmuşlar.

Səhhəti ilə əlaqədar olaraq L. Məmmədboyova 1949-cu ildən etibarən təyyarəçilik fəaliyyətini dayandırmışdır. 1949-53-cü illərdə Azərbaycan SSR Sənaye Nazirliyinin alkoqolsuz içkilər zavodunun direktoru, 1954-cü ildən 1961-ci ilədək OADKYC-nin (Orduya, Aviasiyaya, Donanmaya, Könüllü Yardım Cəmiyyəti) Bakı şöbəsinin sədr müavini vəzifəsində çalışmışdır. 1961-ci ildə taqaüdə çıxmışdır.

Leyla Məmmədboyova aviasiyadakı xidmətlərinə və ictimai fəaliyyətinə görə 1936-cı ildə SSRİ K/b/P MK-nın Fərmanı ilə "Şərəf nişanı" ordeni, 1945-ci ildə "Qafqazın müdafiəsinə görə", 1946-cı ildə "Əməkdə fərqlənməyə görə", "Əmək rəşadətina görə", "Əmək veteranı" medalları və çalışdığı idarənin rəhbərliyi tərəfindən fəxri fərmanlarla təltif olunmuşdur.

Leyla Məmmədboyova 1989-cu ildə vəfat etmişdir.

Midhət
Ələkbər oğlu
Ələkbərov

Kiçik leytenant. Qırcı-təyyarəçi. Midhət Ələkbərov Bakının Maştağa kəndində anadan olmuşdur. Bakı aeroklubunun məzunudur.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Kırım cəbhəsində vuruşmuşdur. 22 aprel 1942-ci ildə Kerçenski yarımadası üzərində İ-16 qırcı təyyarəsində keşik çəkərkən düşmənin 9 bombardmançısından ibarət qrupuna şəxsən hücum etmiş, iki təyyarəni vurmuşdur. Kırım ətrafında gedən döyüşlərdə təkcə iki həftə ərzində M. Ələkbərovun düşmənin 6 təyyarəsini vurmuşdur. 1942-ci ilin may ayında M. Ələkbərovun bölməsi Taman yarımadasına köçürülmüş və Şimal-Qafqaz cəbhəsinin 268-ci qırcı aviasiya alayının tərkibinə daxil edilmişdir.

5 iyun 1942-ci ildə M. Ələkbərovun təyyarəsi hava döyüşündə vurulmuş və təyyarəçi həlak olmuşdur. Qəhrəman təyyarəçi Krasnodar vilayətinin Zaporıje stansiyasından 2 km aralıda dəfn edilmişdir.

Midhət Ələkbərovun valideynlərinə göndərilmiş bildirişdə deyilir:

“Sizin oğlunuz kiçik leytenant M. Ə. Ələkbərov Bakı şəhərinin yetirməsi, sosialist Vətəni uğrunda gedən döyüşlərdə, hərbi andına sadıq qalaraq igidlik və mərdlik göstərərək 05.06.1942-ci ildə hava döyüşündə həlak olmuşdur...”

268-ci Qırcı aviasiya alayının komandiri
mayor Kartuzov
10 sentyabr 1942-ci il”

Midhət Ələkbərov alman-faşist işğalçıları ilə döyüşlərdə göstərdiyi mərdlik və igidliyə görə Şimal-Qafqaz cəbhəsinin 7 iyul 1942-ci il tarixli 0106 saylı Əmri ilə ölümündən sonra Qırmızı Bayraq ordeni ilə təltif olunmuşdur.

Tacəddin
Əbdürəhman oğlu
Əfəndiyev

Atıcı-radist. Qvardiya starşınası. Tacəddin Əfəndiyev 1922-ci ildə Azərbaycan Respublikası Qazax rayonunun Əli Bayramlı kəndində anadan olmuşdur. 1940-cı ildən Fəhlə-Kəndli Qızıl Ordusunda zenit artilleriya alayında silah tuşlayıcısı kimi xidmət etməyə başlamışdır. 1941-ci ilin fevral ayında Novqorod şəhərində yerləşən 7-ci kiçik aviasiya mütəxəssisləri diviziyasına məktəbinə daxil olmuşdur. Böyük Vətən müharibəsinin başlanması ilə əlaqədar olaraq məktəb Voronej şəhərinə köçürülmüş, elə həmin ilin avqust ayında Tacəddin Əfəndiyev serjant rütbəsi ilə atıcı-radist ixtisası üzrə məktəbi bitirmiş və 7-ci uzaq əməliyyat aviasiya alayının 4-cü eskadriyasına göndərilmişdir. Burada o, heyətin tərkibində Kotka, Turku, Helsinki, Duderqrof şəhərlərinin bombardman edilməsində fəal iştirak etmişdir. 1943-cü ilin yayına qədər T. Əfəndiyev 65 gecə uçuşu yerinə yetirmiş, ümumilikdə 400 saata qədər havada uçuş keçirmişdir. Müharibənin sonuna qədər cəbhənin bir çox hissələrində - Stalinqrad, Leningrad ətrafı, Ukrayna və Pribaltikada vuruşmuşdur. O, düşmən qüvvələrinin məhv edilməsi üçün 200 döyüş uçuşu yerinə yetirmiş, dəfələrlə heyətin tərkibində, həyatını təhlükəyə ataraq, düşmən arxasına alman qoşunlarının, aerodromlarının və digər mühüm obyektlərinin yerləşdiyi ərazilərdə kəşfiyyat məqsədilə uçuşlar yerinə yetirmişdir.

14-18 yanvar 1944-cü ildə onun vuruşduğu aviasiya alayı Qırmızı kənd, Duderqrof, Puşkino, Qırmızı Qvardiyaçı (Qatçıno) rayonlarında yerləşən düşmən mövqələrinə aramsız zərbələr endirmişdir. Leningradın blokadısını yarılması üzrə döyüş tapşırığını uğurla yerinə yetirdiyinə görə aviasiya alayı 7-ci Qatçıno qvardiyaçısı fəxri adını almışdır.

Həmin günlərdə o, anasına məktubunda yazırdı: “Orduya yola salanda mənə demişdin: rüsvayçılıqla qayıtma... İndi mən cavab verə bilərəm: qələbə ilə qayıdacağam. Hökumət mənə Qırmızı Ulduz ilə təltif edib; bizim hissəmizə qvardiya adı verilib. Mən bolşeviklər partiyasına daxil olmuşam. Qvardiyaçı-bolşevik adını şəərəflə doğruldacağam”.

Tacəddin Əfəndiyev alman-faşist işğalçıları ilə döyüşlərdə göstərdiyi mərdlik, cəsarət və igidlik görə Qırmızı Ulduz, 1-ci dərəcəli “Vətən müharibəsi” ordenləri, “Leningradın müdafiəsinə görə” medalı ilə təltif olunmuşdur.

1945-ci ilin sonunda qvardiya starşınası T. Əfəndiyev ordu sıralarından tərxis olunduqdan sonra Şəki şəhərində uzun illər Şəki baramaçma kombinatında direktor vəzifəsində çalışmışdır.

Kamran Məmməd oğlu Qəhrəmanov

Qvardiya giziri. Hava atıcısı. Kamran Qəhrəmanov 1920-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ağdam rayonunun Xıdırlı kəndində anadan olmuşdur. Müharibəyə qədər Xıdırlı kənd məktəbində müəllim kimi çalışmışdır. 1939-cu ildə hərbi xidmətə çağırılmış, Kiyev ağır bombardman hərbi aviasiya alayında qulluq etmişdir. 1940-cı ildə birliklik hərbi aviasiya məktəbini bitirmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. 1941-ci ilin iyun ayından döyüşən orduda xidmət etməyə başlamışdır. 746-cı uzaq əməliyyat aviasiya alayında və 25-ci Orlov uzaq əməliyyat qvardiya aviasiya alayında döyüşmüşdür.

K. Qəhrəmanov 1941-ci ilin avqustunda Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, qvardiya mayoru V.M. Obuxovun heyətinin tərkibində Kenisberq və Dantsiq şəhərlərinin bombardman edilməsində iştirak etmişdir. 12 dəfə düşmənin hərbi və sənaye obyektlərinin gecə bombardmanında iştirak etmiş, göstərdiyi mərdliyə və peşəkərlığa görə 20 fevral 1942-ci ildə "İgidliyə görə" medalı ilə təltif olunmuşdur.

Cəbhədən Qəhrəmanovun ailəsinə yazdığı məktubdan: «Ana və day! Məlumunuz olsun ki, mən hissəmizdə yaxşı hörmət qazanmışam. Komandirimiz və yoldaşlarım mənim xatirimi çox istəyir. Çünki mən hər bir döyüş tapşırığını müvəffəqiyyətlə yerinə yetirirəm. Düşmənlə vuruşmalarda dəfələrlə igidlik göstərmişəm. Gözünüz aydın olsun! Bu yaxınlarda məni medalla, özü də «İgidliyə görə» medalı ilə təltif etmişlər.

Ana! Komandirimiz mənə deyir ki, «Sən əsl Azərbaycan balasısan, igidsən, sən gələcəkdə daha məşhur aeroplan sürən olacaqsan».

Biləsiniz ki, həmin məktubla sizə öz şəklimi də göndərdim. Bu məktubu sizə yeni bir döyüş tapşırığını yerinə yetirmək üçün getməyə hazırlaşdığım vaxt yazdım. Bağışlayın, tələsik oldu. Öpürəm hamınızı və xüsusilə anamı».

1942-ci ilin fevral ayından oktyabr ayına qədər heyətin tərkibində düşməni arxasına sənaye və inzibati obyektlərin, demiryol qovşaqlarının və aerodromların məhv edilməsi üçün 40, 1942-ci ilin noyabr ayından 1944-cü ilin avqust ayına qədər 78 uğurlu döyüş uçuşu yerinə yetirmiş, Buxarest, Konstans, Varşava və Helsinkinin bombardman edilməsi, Riqa, Qomel, Bryansk, Oryol şəhərlərinin azad olunması uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak etmişdir. Müharibədə vuruşduğu müddət ərzində ümumilikdə havada 755 saat uçuş keçirmişdir.

Kamran Qəhrəmanov döyüşlərdə göstərdiyi şücaət, mərdlik və fədakarlığa görə Qırmızı Ulduz, 2-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordenləri, "Leninqradın müdafiəsinə görə", "Moskvanın müdafiəsinə görə", "Stalinqradın müdafiəsinə görə" medalları ilə təltif edilmiş, dəfələrlə Sovet İttifaqı Ali Baş Komandanı Marşal İ. Stalinin təşəkkürünü almışdır.

Kamran Qəhrəmanov müharibədən sonra dövlət orqanlarında məsul vəzifələrdə çalışmışdır.

Əjdər
Məşədi oğlu
Cabbarov

Qvardiya aviasiya mayoru. Təyyarəçi. Əjdər Cabbarov Bakı şəhərində anadan olmuşdur. N. Nərimanov adına sənaye texnikumunu bitirmişdir. Rustavi şəhərində Bakı-Batumi neftvurma stansiyasında maşinist, daha sonra Bakı şəhərində S. Budyonni adına neftayırma zavodunda çalışmışdır. 1937-ci ildə xüsusi seçim üzrə Yeysk Hərbi-Dəniz Aviasiya Məktəbinə qəbul olmuş, 1939-cu ildə həmin məktəbi uğurla bitirmişdir. Leytenant rütbəsində məzun olan Əjdər Cabbarov Sakit okean donanmasının 57-ci əlahiddə yaxın kəşfiyyat dəniz eskadriyasına təyyarəçi-müşahidəçi vəzifəsinə göndərilmişdir. Burada o, şturman işini, R-5 və SB təyyarələrinin silah və bombaatma metodlarını mükəmməl mənimsəmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. 1942-ci ilin 10 noyabr tarixindən 8-ci hava ordusunun 272-ci aviadiviziyasının 765-ci gecə bombardmançı aviasiya alayının tərkibində Stalinqrad ətrafında vuruşmağa başlamışdır. 1943-cü ilin fevral ayında 469-cu gecə bombardmançı aviasiya alayının bölmə şturmanı təyin olunmuşdur. 1943-cü ilin mart ayında döyüş tapşırıqlarını nümunəvi yerinə yetirdiyi üçün alay 77-ci

qvardiya alayına çevrilmiş, baş leytenant Cabbarov isə Qırmızı Bayraq ordeni ilə təltif olunmuşdur. Bu vaxta qədər artıq o, 135 döyüş uçuşunu uğurla yerinə yetirmişdir. Hava döyüşlərinin birində öldürülmüş komandiri əvəz edərək təyyarəni aerodroma endirməyi bacarmış, bu şücaətinə görə 8-ci hava ordu komandanlığının 24 dekabr 1943-cü il tarixli əmri ilə 1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordeni ilə təltif olunmuşdur. Ə. Cabbarov müharibə dövründə 278 döyüş uçuşu yerinə yetirmiş, düşmənin 29 avtomaşını, 2 təyyarəsini, 2 tankını, 4 zenit-pulemyot nöqtəsini, 3 artilleriya batareyasını, 8 dəmiryol vaqonunu və s. məhv etmişdir.

Maiç-Juro, Calaynur və 1-ci Belarusiya cəbhəsinin tərkibində Dantsiq və Berlin şəhərlərinin alınmasında iştirak etdiyinə görə Ali Baş Komandanlığın təşəkkürünə və "Berlinin alınmasına görə" medalına layiq görülmüşdür.

Sovet Ordusu sıralarından tərxis olunduqdan sonra ehtiyatda olan qvardiya kapitanı Əjdər Cabbarov Mülki Aviasiya Donanması Azərbaycan İdarəsində çalışmışdır.

Havir
Abdul oğlu
Həsənov

Qvardiya serjanti. Hava atıcı-radisti. Havir Həsənov 1920-ci ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. O, 1940-cı ildən Uzaq Şərqdə Fəhlə-Kəndli Hərbi-Dəniz Donanmasında xidmət etməyə başlamışdır.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Baltikada vuruşmuşdur. Hərbi Hava Qüvvələri Qırmızıbayraqlı Baltik Donanmasının 8-ci dəniz torpedodaşıyan aviadiviziyasının 1-ci qvardiya dəniz torpedodaşıyan aviasiya alayının Qırmızıbayraqlı aviaeskadriyasında hava atıcısı kimi qulluq etmişdir. Havir Həsənov Baltik dənizində gedən hərbi əməliyyatlar zamanı düşmənin farvaterlərinə minaların qoyulmasında, Kotkada düşmənin hərbi-dəniz bazalarının bombardman edilməsində, düşmənin gəmilərinə havadan torpəda zərbələrinin endirilməsi məqsədilə kreyser uçuşlarında iştirak etmişdir.

1 avqust 1943-cü ildə kreyser uçuşu zamanı Havir Həsənovun iştirakı ilə heyət düşmənin 6000 t. tonnajlı nəqliyyatını torpədə ilə batırmışdır. Elə həmin heyət tərəfindən avqust ayının 3-də Kotkada düşmənin hərbi-dəniz bazasına endirilən bomba zərbələri limanın şərq hissəsində güclü yanğına səbəb olmuşdur. Bu reydlə Havir Həsənov sərrast atəşlə yerdə hitlerçiləri məhv etmiş, düşmənin zenit müdafiəsini və projektorlarını susdurmuşdur.

Havir Həsənov alman-faşist işğalçıları ilə döyüşlərdə göstərdiyi igidliyə və şücaətə görə Qırmızıbayraqlı Baltik donanmasının 2 sentyabr 1943-cü il tarixli əmri ilə 1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordeni ilə təltif olunmuşdur.

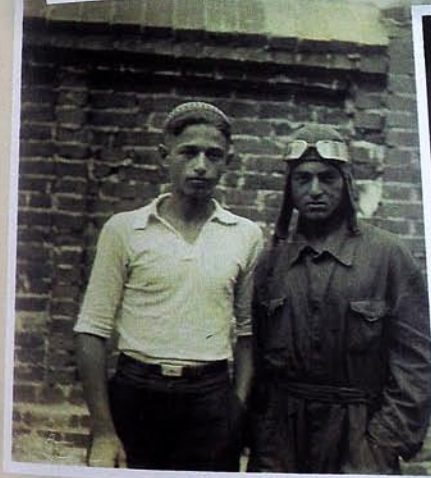
Qədir
Məmməd oğlu
Əhmədov

Qədir Əhmədov müharibədə göstərdiyi xidmətlərinə görə 1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordeni, "Almaniya üzərində qələbəyə görə", "Qafqazın müdafiəsinə görə", "Döyüş xidmətlərinə görə" və digər medallarla təltif edilmişdir.

O, ordudan tərxis olunduqdan sonra respublikanın yüngül sənaye müəssisələrində rəhbər vəzifələrdə çalışmışdır. 1947-49- cu illərdə Moskva Yüngül Sənaye İnstitutunda qiyabi təhsil almışdır. 1955-1966-cı illərdə Bakı toxuculuq kombinatında baş mühəndis vəzifəsində çalışmışdır. 1966-cı ilin sentyabr ayından "VODQEO" Ümumittifaq Elmi-Tədqiqat İnstitutunun Bakı filialında elmi katib, patent-lisenziya şöbəsinin və patent-lisenziya işləri laboratoriyasının müdiri vəzifələrində çalışmışdır.

Qədir Əhmədov 13 sentyabr 1996-cı ildə vəfat etmişdir.

Qulamhüseyn
Şirin oğlu
Mustafayev

Leytenant. Hücümçü-təyyarəçi. Qulamhüseyn Mustafayev 1916-cı ildə Azərbaycan Respublikası Salyan rayonunda anadan olmuşdur. 1936-cı ilin may ayından Bakı aeroklubunda planer bölməsində məşğul olmuş və kursu bitirdikdən sonra burada təlimatçı-planerçi kimi çalışmışdır. 1938-ci ildə hərbi xidmətə çağırılmış və Volsk Hərbi Aviasiya Məktəbinə qəbul olunmuşdur. Məktəbdə təhsil aldığı müddətdə aviasiya texnikasını mükəmməl səviyyədə mənimsəyərək 1939-cu ildə kiçik texnik-leytənant rütbəsində məzun olmuşdur.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibənin ilk günlərindən hücum aviasiyasının bölmələrində texnik vəzifəsində qulluq etmişdir. 1943-cü ilin sonunda özünün çoxsaylı müvəffəqiyyətlərindən sonra təyyarəçilik məktəbinə göndərilmiş və 1944-cü ilin may ayında məktəbi müvəffəqiyyətlə bitirdikdən sonra 805-ci hücum aviasiya alayının 3-cü eskadrilyasının tərkibində döyüş əməliyyatlarında iştirak etməyə başlamışdır. 1944-cü ilin sentyabr ayında Lyubliqa rayonunda Qulamhüseyn Mustafayev döyüş tapşırığını yerinə yetirərək düşmən mərmilərinin qəlpələri ilə yaralanmış, lakin buna baxmayaraq təyyarəni yerə endirərək uçuş heyətini xilas etmişdir. Ay yarım qəspitalda müalicə aldıqdan sonra 3-cü dərəcəli Suvorov ordenli 805-ci Berlin hücum aviasiyası alayının tərkibində Polşanın azad edilməsi və Berlinə hücum əməliyyatlarında iştirak etmişdir.

16 aprel 1945-ci ildə leytenant Q. Mustafayev Berlin ətrafında Vritsen rayonunda növbəti döyüş tapşırığını yerinə yetirərək təyyarəsi düşmənin zenit artilleriyasının atəşi ilə vurulmuş və 600 metr hündürlükdən düşərək partlamışdır. Qulamhüseyn Mustafayevin cəbhə yoldaşlarının məktubundan: "Cəsur hava döyüşçüsü, əla təyyarəçi olan leytenant Mustafayevi xatırlayanda, hər birimizin ürəyindən qara qanlar axır. O, qələbəni sadəcə gözləmədi, onu Vətənə fədakar xidməti ilə, qəddar və amansız düşmənlə mübarizədə öz döyüşçü borcunu nümunəvi yerinə yetirərək əldə etdi.

Leytenant Mustafayev hava döyüşlərində dəfələrlə düşmənlə təkbətək vuruşaraq onu məhv etmiş, qalib çıxmışdır. Varşava altında Varka platsdarmında çətin anları olmuşdur. Onun təyyarəsi alışıb yanmış, özü isə ağır yanıq yaraları almışdır. Lakin hələ tam sağalmamış o, qələbəni yaxınlaşdırmaq üçün yenidən döyüş meydanına tələsmişdir. 16 aprel 1945-ci ildə Berlinin lap yaxınlığında, dünya xalqlarına qarşı qanlı planların işlənilib hazırlandığı Reyxstaqa 30 km qalmış cəsarətli döyüş yoldaşımızın, gözəl dostumuzun həyatı kəsildi... Biz onu ömrümüzün sonunadək xatırlayacağıq.

Sovet İttifaqı Qəhrəmanı İ.A. Suxorukov
Leytenant, baş-texnik M. Pritko
Baş serjantlar B.D. Murmin, D.S. Smirnov"

Kiçik leytenant. Qırıcı-təyyarəçi. Qədir Bağirov 1914-cü ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Bakıda 6 saylı yeddiillik məktəbi bitirdikdən sonra 1929-cu ildə texniki-peşə məktəbinə daxil olmuşdur. Boş vaxtlarında Bakının Binə qəsəbəsində yerləşən paraşüt dərnəyində paraşüt idmanı ilə məşğul olmuşdur. 1935-ci ildə Sevastopol Hərbi Aviasiya Məktəbinə qəbul olunmuş və 3 ildən sonra qırıcı-təyyarəçi ixtisası üzrə məzun olmuşdur. 1939-cu ildə Q. Bağirov Vitebsk şəhərinə 5207 saylı hərbi hissənin aviasiya eskadrilyasına uçuş heyəti komandiri vəzifəsinə göndərilmişdir. 1939-40-cı illərdə Sovet-fin müharibəsində iştirak etmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibədə Moskva ətrafında vuruşmuşdur. 13 yanvar 1942-ci ildə Moskva ətrafında İqnatkovo kəndində döyüş tapşırığını yerinə yetirərək leytenant Q. Bağirov igidliklə həlak olmuşdur. İgid təyyarəçinin cəsədinin parçaları kənd sakinləri tərəfindən İqnatkovo kəndində qardaşlıq məzarında dəfn edilmişdir.

Q. Bağirovun valideynlərinə ünvanlanmış məktubdan:

"Əziz Ana və Ata Bağirovlar!

Sizin oğlunuz – fəhlə ailəsində və bizim doğma Lenin partiyası tərəfindən tərbiyələnmiş Sovet şahini Bağirov Qədir bizim alayda mətin bolşevik, qorxmaz və cəsarətli təyyarəçi idi. Alman-faşist işğalçıları ilə yanvar döyüşlərinin daha gərgin günlərində, sizin oğlunuz Vətənimizi əsarət altına almaq istəyən faşist alçaqlarını yorulmaq bilmədən, qorxmazcasına öz təyyarəsində güllə və bombalarla məhv etmişdir.

Qədir
Mirkazım oğlu
Bağirov

Yoldaş Bağirov öz sosialist Vətəninin böyük vətənpərvəri kimi döyüşlərdə qəhrəmanlıq və şücaət göstərərək qəzəb və nifrətlə bizim sovet insanların ölümünə və qanına, qadın və qocalar üzərində təhqirlərə, uşaqların ölümünə, kənd və şəhərlərimizin dağıdılmasına və məhv edilməsinə görə hitler quldurlarını nişan alır.

Biz sizin oğlunuzun döyüş qəhrəmanlıqları ilə fəxr edirik və Sizə, Sovet ölkəsinə belə qorxmaz vətənpərvər tərbiyə etmiş ata və anaya minnətdarıq.

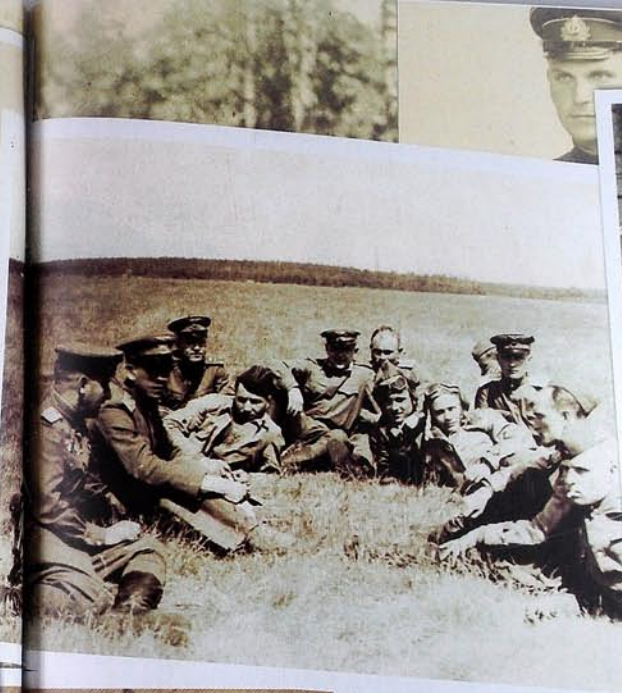
Yanvar ayının 13-də bizə bədbəxtlik üz verdi. Alman-faşist dəstələri ilə vuruşan zaman, döyüş tapşırığını yerinə yetirərək, sizin oğlunuz, bizim döyüş dostumuz və yoldaşımız, Sovet şahini Bağirov həlak oldu.

Bizim üçün ağır itkidir, lakin biz bilirik ki, o, vəzifə başında Vətən keşiyində qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Onun ölümünə görə döyüş dostları və yoldaşları faşist quldurlarını amansızcasına qırmaqla qisas almağa and içiblər. Mən bilirəm, bu sizin üçün ağır itkidir. Amma siz fəxr etməlisiniz ki, Vətənə qorxmaz döyüşçü və müdafiəçi vermişiniz.

Yoldaş Bağirov döyüşdə həlak oldu, lakin qorxmaz döyüşçü, cəsarətli şahin haqqında xatirə əbədi yaşayacaqdır.

Döyüşən ordu, səhra poçtu
137,687-ci Aviasiya alayı"

Abbas Muxtar oğlu Rzayev

Qırıqı-təyyarəçi. Abbas Rzayev Bakı şəhərinin Mərdəkan qəsəbəsində anadan olmuşdur. Moskva Təyyarəçilik Məktəbini bitirmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibə illərində Cənubi Ukrayna, Krım, Kerç uğrunda gedən döyüşlərdə vuruşmuşdur. 1944-cü ildən 611-ci qırıqı aviasiya alayının tərkibində döyüşlərdə iştirak etmişdir.

1944-cü ilin avqust ayında Yassko-Kişinyov əməliyyatı başa çatdıqdan sonra 611-ci alay quru qoşunlarını və hücumçuları havadan himayə etmək üzrə döyüş tapşırıqlarını

yerinə yetirir, həmçinin düşmən arxasında hava kəşfiyyatı aparırdı.

1944-cü ildə 611-ci qırıqı aviasiya alayını düşmən qırıqları ilə döyüş apararkən A. Rzayev düşmənin Me-109 təyyarəsini vurmuş, özü isə ağır yaralanmışdır. Yanan təyyarəni yerə endirdikdən sonra onu sovet tankçıları əlsiz və ayaqları sınımış vəziyyətdə tapmışlar. Bir ildən çox Tiflisdə qospitalda müalicə almış və müharibə bitdikdən sonra Bakıya qayıtmışdır.

Abbas Rza oğlu Rzayev

Kiçik leytenant. Qırıqı təyyarəçi. Abbas Rzayev 1922-ci ildə anadan olmuşdur. 1940-cı ildən Ordu sıralarında hərbi xidmətə başlamışdır.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. 611-ci Peremışl qırıqı aviasiya alayının tərkibində 1-ci, 3-cü və 4-cü Ukrayna cəbhələrində vuruşmuşdur. Lvov, Peremışl, Stanislav şəhərlərinin və Moldovanın düşməndən azad olunması uğrunda gedən döyüşlərdə Abbas Rzayev düşmən arxasına kəşfiyyat, Il-2 hücum təyyarələrinin və quru qoşunlarının havadan mühafizə edilməsi üçün 35 uğurlu döyüş uçuşu və 8 hava döyüşü yerinə yetirmişdir.

20 iyul 1944-cü ildə döyüş tapşırığını yerinə yetirən zaman Il-2 hücum təyyarə qrupu düşmənin dörd Me-109 və altı FV-190 təyyarəsi ilə mühasirəyə alınmışdır. Qrupu mühafizə edən dörd Yak-1 qırıqı təyyarəsindən birini Abbas Rzayev idarə edirdi. O, düşmənin 6 qırıqısını hücumçulardan uzaqlaşdırıb döyüş tapşırığının uğurla yerinə yetirilməsinə nail olmuş və nəticədə bütün qrup itkisiz aerodroma qayıtmışdır.

3-cü Ukrayna cəbhəsi qoşunlarının hücumu dövründə Abbas Rzayev Il-2 hücum təyyarələrinin gizlədilməsi, müstəqil şəkildə düşmən qoşunlarına və texnikasına hücum edilməsi üçün gün ərzində 3-4 döyüş uçuşu yerinə yetirirdi.

Hücum təyyarələrini mühafizə etmək üzrə əla döyüş işinə görə 4 dəfə eskadriya alay komandanlığının təşəkkürünü almışdır.

A. Rzayev 22 avqust 1944-cü ildə hava döyüşündə hər iki əlindən, ayaqlarından və üzündən 3-cü dərəcəli yanq yaraları almışdır.

Abbas Rzayev alman işğalçıları ilə döyüşlərdə göstərdiyi şəxsi igidliyə və qəhrəmanlığa görə 236-cı qırıqı Lvov aviadiviziyasının 12 sentyabr 1944-cü il tarixli 19 saylı Əmri ilə kiçik leytenant Qırmızı Ulduz və 1-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordenləri ilə təltif edilmişdir.

Məmməd
Əsrəf oğlu
İbrahimov

Məmməd İbrahimov 4 yanvar 1921-ci ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. Bakı aeroklubunun məzunudur. Aeroklubu bitirdikdən sonra M. İbrahimov xüsusi təyinatla Stalinqrad Aviasiya Təyyarəçilər Məktəbinə göndərilmiş, 1941-ci ildə məzun olduqdan sonra qırıcı-təyyarəçi vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Stalinqrad ətrafında vuruşmuş, qırıcı təyyarələrdə uçmuş, düşmən arxasına gecə uçuşları keçirmiş, hava döyüşlərində iştirak etmişdir. 1945-ci ildə Uzaq Şərqdə 9-cu Hava ordusunun tərkibində yapon imperialistlərinə qarşı vuruşmuşdur.

Məmməd İbrahimov müharibədə düşmənlə mübarizədə göstərdiyi igidliyə və qəhrəmanlığa görə 1- ci dərəcəli "Vətən müharibəsi", Qırmızı Ulduz ordenləri, "Yaponiya üzərində qələbəyə görə" və digər medallarla təltif olunmuşdur.

1946-cı ildə ordu sıralarından tərxis olunmuşdur. 1949-cu ildən Azərbaycan Mülki Aviasiya İdarəsində təyyarəçi vəzifəsində çalışmağa başlamışdır. 1965-1966-cı illərdə KP MK tərəfindən Qana Respublikasına ezam olunaraq, bu respublikanın prezidentinin şəxsi təyyarəçisi olmuşdur. 1968-ci ildə MI-4, 1969-cu ildə MI-8 helikopterinin komandiri, 1975-1976-cı illərdə isə Bakı Birləşmiş Aviadəstəsində daşımalar üzrə xidmətin növbə rəisi vəzifələrində çalışmışdır.

Məmməd İbrahimov 1995-ci ildə vəfat etmişdir.

Məhərrəm İbrahimov 3 sentyabr 1922-ci ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1937-ci ildə orta məktəbin 7-ci sinfini bitirdikdən sonra 1941-ci ilədək Qorki adına Gənc Tamaşaçılar teatrında rəssamın şagirdi kimi çalışmışdır. 1941-1942-ci illərdə Kiçik aviasiya mütəxəssisləri 3-cü birləşmiş məktəbində təhsil almışdır.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. 1942-1943-cü illərdə Qara Dəniz Donanması Hərbi-Hava Qüvvələrinin 7-ci aviasiya alayında aviasiya motoristi, 1943-1948-ci illərdə 36-cı mina-torpeda aviasiya alayında aviasiya motoristi, sonralar isə aviamehanik vəzifələrində xidmət etmişdir.

Məhərrəm İbrahimov müharibədə göstərdiyi xidmətlərinə görə "Döyüş xidmətlərinə görə", "Yaponiya üzərində qələbəyə görə", "Sovet Qütbarxası sahələrinin azad edilməsinə görə", "Almaniya üzərində qələbəyə görə", "Qafqazın müdafiəsinə görə" medalları ilə təltif olunmuşdur.

Məhərrəm
Muxtar oğlu
İbrahimov

Ordudan tərxis olunduqdan sonra 1949-cu ildə Mülki Hava Donanması Azərbaycan İdarəsinin 9-cu Avianəqliyyat Dəstəsində aviatexnik, 1949-1950-ci illərdə Mülki Hava Donanması Azərbaycan İdarəsinin Bakı aeroportunda aviatexnik, 1950-1951-ci illərdə Mülki Hava Donanması Azərbaycan İdarəsinin 2-ci avianəqliyyat dəstəsində bormexanik, 1952-ci ildən 1959-cu ilədək Mülki Hava Donanması Azərbaycan İdarəsinin 107-ci aviadəstəsinin 2-ci aviaeskadriyasında bormexanik vəzifələrində çalışmışdır. 1951-ci ildə ona mülki aviasiya texnik-leytenantı fərdi adı verilmişdir. 1959-cu ildə xidməti vəzifəsini yerinə yetirərək həlak olmuşdur.

Georgi
Əjdərovic
Məlikov

Hava atıcı-radisti. Georgi Məlikov 22 iyun 1918-ci ildə Bakıda, inqilabçı Əjdər Məlikovun ailəsində anadan olmuşdur. 1940-cı ildə Belaya Tserkov şəhərindəki kiçik aviamütəxəssislər məktəbinə qəbul olunmuş və 1940-cı ilin sonunda məktəbi hava atıcı-radisti ixtisası üzrə bitirmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. 138-ci sürətli bombardmançı alayında xidmət etmişdir. Gizir Məlikov bütün müharibəni keçmiş, Volkov, Leningrad, Bryansk, Voronej və I-cü Ukrayna cəbhələrində vuruşmuş, Leningradın müdafiəsində, Ukrayna və Belorusiya şəhərlərinin azad edilməsində iştirak etmişdir. Müharibə illərində 150-dən çox döyüş uçuşu yerinə yetirmiş, şəxsən düşmənün 4 təyyarəsini vurmuşdur.

6 noyabr 1944-cü ildə Leningrad cəbhəsində döyüş tapşırığını yerinə yetirərkən 9 sovet bombardmançısından ibarət qrup düşmən qırıcıları tərəfindən mühasirəyə alınmışdır.

Əjdər Məlikov öz pulemyotu ilə düşmənün Xe-113 qırıcı təyyarəsini sərrast atəslə vurmuş, lakin onun təyyarəsi də vurulmuş və yanıbmışdır. Uçuş heyətinin komandiri Dmitri Karatayev təyyarəni "qarını üstə" yerə endirməyi bacarmışdı. Həlak olmuş sayılan qəhrəman heyət beş gün amansız saxta şəraitində öz aerodromuna gəlib çatmışdır.

Alman işğalçıları ilə döyüşlərdə göstərdiyi şücaət və igidliyə görə Georgi Məlikov Qırmızı Bayraq, 2-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi" və iki dəfə Qırmızı Ulduz ordenləri ilə təltif olunmuş, dəfələrlə Sovet İttifaqı Ali Baş Komandanı, Marşal İ. Stalinin təşəkkürünü almışdır.

1946-cı ilin sentyabr ayında G. Məlikov Sovet Ordusu sıralarından tərxis olunmuşdur. Müharibədən sonra uzun illər Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətində çalışmışdır. Dəfələrlə Bakı partiya təşkilatının tərkibinə üzv, Bakı şəhəri və rayonları şuralarına deputat seçilmişdir.

Сын комиссара

В семье Сергея Меликова всегда царила атмосфера любви к труду, скромности и уважения к старшим. Краткий день школьника, пыльная работа у паровозной станции.

Отец, Георгий-Адмир Меликов был балканским революционером-коммунистом из города Славяносельска. За два года войны он участвовал в боях на территории Украины и Крыма, после изгнания фашистской оккупации, вместе с женой Адриной Меликовой, переехал в Грозный об этом, который тогда считался малочисленным городом, но который называли Оттавской-заповедником Оттава-двором, а сына-Георгием Меликовым.

22 июня 1941 года встретил в школе стрелков-добровольцев. Он сразу же был в числе тех, кто пошел на фронт. Сначала в составе 138-го скоростного бомбардировочного авиационного полка, но впоследствии перешел в 1-ю авиационную бригаду. Меликов участвовал в боях на территории Украины и Крыма, после изгнания фашистской оккупации, переехал в Грозный об этом, который тогда считался малочисленным городом, но который называли Оттавской-заповедником Оттава-двором, а сына-Георгием Меликовым.

С тех пор старшая Меликова уже не вылетала на бомбардировочный фронт. В воздушных боях она была в числе тех, кто воевал в небе над Грозным, участвуя в боях за освобождение города. Меликов, участвуя в боях, был ранен, но остался в строю. После окончания войны он вернулся в Грозный, где и жил до конца жизни.

Отец Меликова был участником Великой Отечественной войны. Он участвовал в боях на территории Украины и Крыма, после изгнания фашистской оккупации, переехал в Грозный об этом, который тогда считался малочисленным городом, но который называли Оттавской-заповедником Оттава-двором, а сына-Георгием Меликовым.

Kərim
Əli oğlu
Məmmədəlizadə

Təyyarəçi. Kərim Məmmədəlizadə 1916-cı ildə Tiflis şəhərində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. 1935-ci ildə Tiflis Türk Pedaqoji Texnikumunu bitirdikdən sonra Gürcüstanın rayon və kəndlərində müəllim işləmişdir. 1937-ci ildə Tiflis Nəqliyyat İnstitutuna daxil olmuş və eyni zamanda o, axşam məktəbində müəllim, 1939-cu ildən isə Tiflis şəhəri 8 saylı Azərbaycan məktəbinin direktoru vəzifəsində çalışmışdır.

1938-39-cu illərdə Tiflis aeroklubunda istehsalatdan ayrılmadan təyyarəçilik təhsili almışdır. 1941-ci ilin iyul ayında isə Rustavi hərbi aviasiya məktəbinə qəbul olmuşdur. 1941-ci ilin sentyabrında məktəbin ləğv edilməsi ilə əlaqədar olaraq müdavimlər Stalinqrad qırcı aviasiya məktəbinə göndərilmişdir. Məktəbdə təhsil aldığı müddətdə Stalinqraddə müdafiəsində iştirak etmiş, yeni növ təyyarələrin idarə edilməsini mənimsəmiş, təyyarələrin Macarıstanın və Çexoslovakiyanın cəbhəyanı aerodromlarına, İkinci Ukrayna cəbhəsinin hərbi hissələrinə köçürülməsində iştirak etmiş, dəfələrlə düşmən qırcılarının həmlələri ilə, ağır döyüşlərlə üzləşmişdir. 1943-cü ildə məzun olduqdan sonra müxtəlif hərbi hissələrdə döyüşmüşdür. Yaponiya ilə müharibədə Zabaykal cəbhəsinin 316-cı aviasiya hücum diviziyasının 365-ci alayında hərbi təyyarəçi kimi şəərəli döyüş yolu keçmişdir. K. Məmmədəlizadə Yaponiya müharibəsinin ilk günlərindən kəşfiyyat tapşırığı ilə Xaylar şəhərinə göndərilmiş, Hinqanın dağ yolları ilə irəliləyən sovet qoşunlarına yaxından köməklik

göstərmiş, döyüşlər zamanı şığıyıcı manevrələrlə, snayper məharəti ilə çoxsaylı yapon əsgərlərini məhv etmişdir. Dəfələrlə zenit qurğularının cinahlarını yəraraq yaponların onlarla strateji hərbi obyektini bombalamış və güllə atəşinə tutmuş, xüsusi tapşırıqla idman təyyarəsində düşmənin arxa cəbhəsində yer almışdır. Nəhayət, 3 sentyabr 1945-ci ildə Yaponiya üzərində qələbə elan olunduqdan və həmin ilin sentyabr ayında Ali Sovetin orta məktəb müəllimlərinin və ali təhsil müəssisələrində təhsilini tamamlamamış şəxslərin ordu sıralarından tərxis olunması haqqında Fərmanı çıxdıqdan sonra Kərim Məmmədəlizadə ordudan tərxis olunmuşdur.

Kərim Məmmədəlizadə müharibədə göstərdiyi döyüş xidmətlərinə görə "Vətən müharibəsi" ordeni, "Almaniya üzərində qələbəyə görə", "Yaponiya üzərində qələbəyə görə", "Döyüş xidmətlərinə görə" və digər medallarla təltif olunmuş, Sovet İttifaqının Ali Baş Komandanı Marşal İ. Stalinin 23 avqust 1945-ci il tarixli 372 saylı Əmrinə əsasən Uzaq Şərqdə yaponlarla müharibədə göstərdiyi yüksək döyüş məharətinə görə ona təşəkkür elan edilmişdir.

Müharibədən sonra K. Məmmədəlizadə bir müddət Tiflisdə çalışdıqdan sonra 1947-ci ildə Bakıya köçmüş və Xəzər Dəniz Gəmiçiliyində müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. O, 2006-cı ildə 90 yaşında təqaüdə çıxmışdır.

Eynulla
Qəndəli oğlu
Əliyev

Qvardiya mayoru. Eynulla Əliyev 27 dekabr 1914-cü ildə Bakının Digah kəndində anadan olmuşdur. O, 1933-cü ildən Fəhlə-Kəndli Qızıl Ordusunda qulluq etməyə başlamışdır. Zaqafqaziya hərbi dairəsinin birləşmiş piyada məktəbinə daxil olmuşdur. 1934-cü ilin noyabr ayından birləşmiş piyada məktəbində hərəkət tağımının komandiri olmuşdur. 1936-cı ilin yanvar ayında Yeysk Hərbi-Dəniz Təyyarəçilik Məktəbinə göndərilmişdir. Məktəbi bitirdikdən sonra Hərbi Hava Qüvvələrinin tərkibində Leningrad hərbi dairəsində xidmətini davam etdirmişdir. 10-cu ordu kəşfiyyat aviasiya eskadrilyasının təyyarəçi-müşahidəçisi olmuşdur. 1941-ci ilin əvvəlində 1-ci Ryazan ali şturman məktəbinin nəzdində təkmilləşdirmə kurslarını bitirmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibədə HHQ-nin tərkibində Leningrad, Cənub-Qərbi 3-cü Ukrayna cəbhələrində vuruşmuşdur. 283-cü və 74-cü əlahiddə qırcı aviasiya alayında rabito rəisi, 10-cu qırcı aviasiya korpusunun 234-cü qırcı aviasiya alayının qarargah rəisinin müavini və rabito rəisi vəzifələrində qulluq etmişdir.

Eynulla Əliyev müharibədə göstərdiyi xidmətlərinə görə Lenin, Qırmızı Bayraq, Qırmızı Ulduz ordenləri, 2 dəfə "Döyüş xidmətlərinə görə" medalları ilə təltif olunmuşdur.

1946-cı ildə 1-ci Moskva hərbi aviasiya rabito məktəbində təkmilləşdirmə kursunu bitirmişdir. HHQ-də 126, 145, 263 və 6-cı qvardiya qırcı aviadiviziyalarında rabito rəisinin müavini vəzifəsində xidmətini davam etdirmişdir. 1948-ci ildə E. Əliyevə mayor rütbəsi verilmişdir. O, 1957-ci ildə səhhətinə görə ehtiyata buraxılmışdır.

Ağahüseyn
Qədir oğlu
İslamov

Təyyarəçi. Ağahüseyn İslamov 3 yanvar 1919-cu ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. O, 1936-cı ildə 8 illik məktəbi bitirmişdir. 1937-ci ildə Bakı aeroklubuna daxil olmuş və 1939-cu ildə təyyarəçi ixtisası üzrə məzun olmuşdur. 1939-cu ildə hərbi xidmətə çağırılmışdır. 1940-cı ildə Ureçin aviaməktəbində təhsil almış və burada PO-2, P-5 tipli təyyarələrdə uçuşları mənimsəmişdir. 1941-ci ilin yanvar ayında Engels təyyarəçilik məktəbinə göndərilmiş, 1943-cü ildə isə Çelyabinsk şturman, bombardmançı və atıcı radist aviasiya məktəbini təlimatçı-təyyarəçi ixtisası üzrə bitirmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibədə Şimal – Qərbi cəbhəsində, Kalininqrada, Oryol şəhərlərinin müdafiəsi uğrunda döyüşmüşdür.

Ağahüseyn İslamov alman işğalçıları ilə döyüşlərdə göstərdiyi şücaətə və igidliyə görə “Vətən müharibəsi” ordeni, “Almaniya üzərində qələbəyə görə” və digər medallarla təltif olunmuşdur.

A. İslamov 1946-cı ildə ordudan tərxis olduqdan sonra bir sıra ictimai işlərdə çalışmışdır. 1959-cu ilin noyabr ayında Zabrat Birləşmiş Aviasiya Dəstəsində işə başlamışdır. 1960-cı ilin mart ayından 1988-ci ilə qədər Pirallahı helikopter meydançasının rəisi vəzifəsində çalışmışdır.

Təyyarəçi. Qasım Babayev 1922-ci ildə Dağıstanda, Şinar kəndində anadan olmuşdur. 1942-ci ildə Qroznı şəhərində aviasiya texnikumunu, 1943-cü ildə isə Ağstafa şəhərindəki aviasiya məktəbini bitirmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. 1944-cü ildən 23-cü aviasiya alayının tərkibində təyyarəçi kimi vuruşmuşdur.

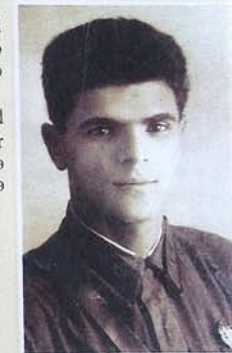
Müharibədə alman – faşist işğalçıları ilə döyüşlərdə göstərdiyi mərdlik, cəsarət və igidliyə görə Qasım Babayev 2-ci dərəcəli “Vətən müharibəsi”, Qırmızı Ulduz ordenləri, “İgidliyə görə”, “Praqanın azad edilməsinə görə”, “Berlinin alınmasına görə”, “Almaniya üzərində qələbəyə görə” medalları ilə təltif olunmuşdur.

Qasım Oruc oğlu
Babayev

Kiçik leytenant. Təyyarəçi. Hüseyin Quliyev idmanın paraşüt növü ilə məşğul olmuşdur. 1936-cı ildə 500 metr hündürlükdən rekord sürətli tullanışa görə «Şərəf nişanı» və «SSRİ Xalq Müdafiə Komissarı K. Y. Vorosilovdan» sözləri yazılmış qızıl saat ilə mükafatlandırılmışdır.

Hüseyin Quliyev Fin müharibəsi iştirakçısıdır. Fin müharibəsindən sonra Leningrad Hərbi Akademiyasına daxil olmuş, Böyük Vətən müharibəsinin başlanması ilə əlaqədar olaraq təhsilini dayandırmışdır. Kəşfiyyatçı kimi düşmən arxasına uçuşlar yerinə yetirmişdir. Növbəti döyüş tapşırığından qayıdarkən Hüseyin Quliyev təyyarə heyəti ilə birlikdə Veliki Luk üzərində qəhrəmancasına həlak olmuşdur.

Hüseyin Səttar oğlu
Quliyev

Əbülfəz
Qulu oğlu
Quliyev

Əbülfəz Quliyev 1902-ci ildə anadan olmuşdur. 1922-ci ildə Bakı Dəniz Aviasiya məktəbini və 1935-ci ildə isə Bataysk Aviasiya məktəbini təyyarəçi ixtisası üzrə bitirmişdir.

Əmək fəaliyyətinə 1922-ci ildən başlamışdır. Əmək fəaliyyətinin ilk illərində Mərkəzi Asiyada basmaçılarla mübarizədə və bir sıra xilasetmə işlərində iştirak etmişdir. Azərbaycan mülki aviasiyasının yaranmasında və inkişafında göstərdiyi xidmətlərinə görə Əbülfəz Quliyev 1933-cü ildə Azərbaycan SSR-in Əmək Qəhrəmanı fəxri adına layiq görülmüşdür.

1936-1938-ci illərdə Hacıqabul aviamüəssisəsinin rəisi vəzifəsində çalışmışdır.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. O, müharibə illərində uzaq əməliyyat aviasiyasının bombardmançı təyyarələrində uçmuş, Leninqradın və Narvanın azad edilməsində iştirak etmişdir. Əbülfəz Quliyev cəbhəyə desantlar atmış, partizanlara hərbi sursat və yük daşımışdır.

Müharibədə göstərdiyi xidmətlərinə görə Əbülfəz Quliyev 2 dəfə "Qırmızı Ulduz" ordeni və çoxsaylı medallarla təltif edilmişdir.

Müharibədən sonra Azərbaycan Mülki Aviasiya İdarəsində uçuş bölməsinin rəisi vəzifəsində çalışmışdır.

Gilani Unçiyev 17 may 1915-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Zaqatala şəhərində anadan olmuşdur. 1929-cu ildə orta məktəbi, 1932-ci ildə isə Zaqatala kənd təsərrüfatı texnikumunu bitirmişdir. 1932-1937-ci illərdə Zaqatala şəhəri kənd təsərrüfatı təcürbə stansiyasında aqronom vəzifəsində çalışmışdır. 1937-ci ildən 1938-ci ilədək Moskvada Bədən Tərbiyəsi texnikumunda təhsil almış, eyni zamanda 1938-ci ildə Uxtış aeroklubunda təhsil almışdır. 1940-cı ildə SSRİ Mülki Hava Donanmasının Tambov Təyyarəçilik məktəbinin məzunu olmuşdur.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. Müharibə dövründə uzaq əməliyyat aviasiyasının 2-ci Qvardiya gəcə bombardmançı alayında təyyarə komandiri kimi 90 döyüş uçuşu yerinə yetirmişdir.

Gilani
İsmayıl oğlu
Unçiyev

Gilani Unçiyev müharibədəki döyüş xidmətlərinə görə Qırmızı Bayraq ordeni, "Leninqradın müdafiəsinə görə" medalı ilə təltif olunmuşdur.

Müharibədən sonra bir müddət SSRİ Mülki Hava Donanmasının Şərqi Sibir İdarəsində təyyarə komandiri kimi fəaliyyət göstərmişdir. 1957-ci ildə Azərbaycan mülki aviasiyasında əmək fəaliyyətinə başlamışdır. 1958-1960-cı illərdə SSRİ Mülki Hava Donanması Azərbaycan Ərazi İdarəsinin 107-ci birləşmiş aviamüəssisəsində İl-14 təyyarəsinin komandiri, 1960-1962-ci illərdə İl-18 təyyarəsinin komandiri, 1962-1970-ci illərdə 107-ci aviadəstənin komandiri vəzifələrində çalışmışdır.

Bakının Hava Hücümündən müdafiəsi

Böyük Vətən müharibəsi illərində SSRİ-nin əsas cəbbəxanalarından biri olan Bakının hava hücumundan müdafiəsi çox mühüm əhəmiyyət daşımış və SSRİ-nin ən etibarlı Hərbi-Hava müdafiə sistemlərindən biri olmuşdur. Belə etibarlı sistemin yaradılmasında Azərbaycanı yaradılmış qırıcı aviasiya alaylarının rolu böyük olmuşdur.

Böyük Vətən müharibəsi illərində Bakı səmasında 27-ci və 71-ci qırıcı aviasiya diviziyaları müdafiə etmişlər. Qırıcı təyyarəçilər döyüş həyəcanı signalı ilə 1240 dəfə Bakının müdafiəsi üçün havaya qalxmışlar. Bakını hava hücumundan müdafiə edən Hərbi Hava Müdafiə ordusunun qoruduğu ərazidə düşmən kəşfiyyatının 74 gecə və gündüz uçuşu qeydə alınmışdır. Düşmənin bütün bu uçuşları müdafiəçilər tərəfindən dəf edilmiş və düşmən təyyarələri Bakıya daxil olmağa müvəffəq olmamışlar.

14 avqust 1942-ci ildə qırıcı təyyarəçilər V.Borisov və A. Şerbinok Bakı üzərində ilk düşmən kəşfiyyət təyyarəsini vurmuşlar. Bakının müvəffəqiyyətli müdafiəsi nəticəsində Abşeron rayon ərazisindən uzaqda 8 düşmən təyyarəsi məhv edilmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi illərində Bakının hava hücumundan müdafiəsində Ziba Dadaşova, Zərifə Qasımova kimi vətənpərvər təyyarəçi qızlarımız da iştirak etmişlər. Müharibə illərində Hava Hücumundan Müdafiə ordusunun döyüşçüləri qələbə naminə çalışan bakılıların əməyinin təhlükəsizliyinin təminatı üçün Bakının və onun ətrafının bir dəfə də olsun bombardman edilməsinə yol verməmişlər.

Ziba Dadaşova

Zərifə Qasımova

Получено 8 ноября 1942 года

У. Черчилль И. В. Сталину:

«БЕЗ СОМНЕНИЯ, ВАМ ИЗВЕСТНО, ЧТО КОГДА ГИТЛЕР ПОТЕРЯЕТ НАДЕЖДУ ВЗЯТЬ БАКУ, ОН БУДЕТ ПЫТАТЬСЯ РАЗРУШИТЬ ЕГО ПУТЕМ ВОЗДУШНЫХ АТАК. ПРОШУ ВАС ВЕРИТЬ МОЕМУ СООБЩЕНИЮ».

Личное послание премьера Сталина
премьер-министру Черчиллю

«НАС ОЧЕНЬ РАДУЮТ ВАШИ УСПЕХИ В ЛИВИИ И УСПЕШНОЕ НАЧАЛО ОПЕРАЦИИ «ФАКЕЛ», ЖЕЛАЮ ПОЛНОГО УСПЕХА. БЛАГОДАРИЮ ЗА ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ НАСЧЕТ БАКУ, НАМИ ПРИНИМАЮТСЯ МЕРЫ ОТПОРА».

9 ноября 1942 года

Nikolay
Sergeyevic
Nepenin

Nikolay Nepenin 1900-cü ildə Voloqda şəhərində anadan olmuşdur. O, 1917-ci ildə Voloqda Ruhani seminariyasını, 1918-ci ildə 2-ci dərəcəli Vahid Əmək məktəbini, 1921-ci ildə Yeqorovsk Hərbi Aviasiya Nəzəriyyəsi məktəbini, 1922-ci ildə Sevastopol Hərbi Təyyarəçilik məktəbini, 1923-cü ildə isə Moskva Ali Hərbi Təyyarəçilik məktəbini bitirmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. 1941-ci ildən 1945-ci ilədək Hərbi-Hava Qüvvələrinin Hava hücumundan müdafiə bölməsinin tərkibində Bakı, Tiflis şəhərlərinin hava hücumundan müdafiə aviakorpuslarına rəhbərlik etmişdir.

Nikolay Nepenin müharibədə göstərdiyi xidmətlərinə görə Qırmızı Bayraq, Qırmızı Ulduz, Lenin ordenləri, "Qafqazın müdafiəsinə görə", "Almaniya üzərində qələbəyə görə" medalları ilə təltif olunmuşdur.

1946-cı ildə ordudan tərxis olunduqdan sonra 1947-1948-ci illərdə SSRİ Mülki Hava Donanması Azərbaycan İdarəsində dispetçer vəzifəsində əmək fəaliyyətini davam etdirmişdir. 1949-1952-ci illərdə SSRİ Mülki Hava Donanması Azərbaycan Ərazi İdarəsinin Hərəkət xidmətinin rəisi, 1953-1958-ci illərdə SSRİ Mülki Hava Donanmasının Azərbaycan Ərazi İdarəsi 109-cu aviadəstəsində qərargah rəisi, 1958-ci ildən isə 109-cu aviadəstənin komandir köməkçisi vəzifələrini icra etmişdir.

Andrey Şerbinok 15 oktyabr 1917-ci ildə Belorusiyanın Vitebsk Vilayətinin Zabolotu kəndində anadan olmuşdur. 1938-ci ildə Luqansk şəhəri Hərbi-Aviasiya Təyyarəçilər məktəbini hərbi təyyarəçi ixtisası üzrə bitirmişdir.

Böyük Vətən müharibəsi iştirakçısıdır. 1940-1958-ci illərdə Hərbi-Hava Qüvvələrinin Hava hücumundan müdafiə bölməsində xidmət etmişdir. 14 avqust 1942-ci ildə Bakı üzərində ilk düşmən kəşfiyyat təyyarəsini qıncı təyyarəçilər A. Şerbinok və V. Borisov vurmuşdur. A. Şerbinok alman faşistlərinə qarşı mübarizədə döyüş tapşırıqlarını nümunəvi yerinə yetirdiyinə görə 1943-cü ildə Qırmızı Bayraq.

1945-ci ildə 2-ci dərəcəli "Vətən müharibəsi", 3 dəfə Qırmızı Ulduz ordenləri, "Almaniya üzərində qələbəyə görə", "Döyüş xidmətlərinə görə", "Qafqazın müdafiəsinə görə" medalları ilə təltif olunmuşdur.

1958-ci ildə polkovnik rütbəsində ordudan tərxis olunduqdan sonra mülki aviasiyada çalışmağa başlamışdır. 1960-cı ildən 1986-cı ilədək Zabrat Birləşmiş Aviadəstəsinin hərəkət xidmətinin dispetçeri, vertolyot meydançasının rəisi, qərargah rəisi, 1987-1992-ci illərdə isə Maddi-texniki təchizat şöbəsinin mühəndisi vəzifələrində işləmişdir.

Andrey
Nikolayevic
Şerbinok

ЗАПОМНИТЕ ИХ ИМЕНА!

ДЕСЯТЬ ЛЕТЧИКОВ-АЗЕРБАЙДЖАНЦЕВ СБИЛИ БОЛЕЕ 50 ВРАЖЕСКИХ САМОЛЕТОВ

Азербайджанский народ дал нашей славной советской авиации сотни бесстрашных воинов-летчиков. В боях с немецко-фашистскими захватчиками они показали подлинно героические образцы мужества и отваги. Многие из них награждены орденами и медалями Советского Союза. Только десять летчиков-азербайджанцев за время войны сбили более 50 немецких самолетов, уничтожили сотни танков, орудий, минометов, пулеметов, автомашин, складов с боеприпасами и много другой техники противника, истребив тысячи гитлеровцев.

Своими героическими подвигами мужественные сыны Азербайджана покрыли себя неувядаемой славой. Вот их имена:

Алиев Гусейн Бала
Алекперов Митхад
Алиев Нури
Абасов Мазаир
Багиров Владимир

Багиров Гусейн
Кулиев Адиль
Кулиев Юсуф
Кахраманов Кемран
Эфендиев Гаджедин

Adij Hüseyn oğlu Quliyev

Rizvan Eyvaz oğlu Zeynalov

Anvar Əhməd Məcid oğlu Əliyev

Hüseyn Bala oğlu Əliyev

Məhəmməd Əhməd Hüseyn oğlu Səmədov

Məhəmməd Əhməd Əbşir oğlu Əliyev

Vladimir-Gəncəli Əmir oğlu Bəyrov

Hüseyn Ağazadə oğlu Bəyrov

Vladimir Məhəmməd oğlu İsmailov

Vəqif Əhməd oğlu Əliyev

Yeqən Tərəntəyev İsmayılov

Valentin Fəxrəddin oğlu Əliyev

Əhməd Səmədov oğlu Vəqif

Əhməd Əhməd oğlu Məhəmməd

Yusif Ağazadə oğlu Quliyev

Yusif Hüseyn oğlu Quliyev

Yuri Petroviç Kozlovski

Vəqif Əhməd oğlu Əliyev

Fəxrəddin Məhəmməd oğlu İsmayılov

Nikolay Pəhlizadə oğlu Səmədov

Pəhlizadə Fəxrəddin oğlu Əliyev

Məhəmməd Əhməd oğlu Səmədov

İsmayılov Səməd oğlu Pəhlizadə

Nikolay Fəxrəddin oğlu Səmədov

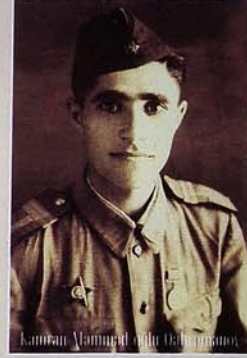
Georgi Zhukov oğlu Məlikov

Kamran Əliyev oğlu Məmmədaliyeva

Əjdər Əsədov oğlu Cabbarov

Kamran Məmmədov oğlu Əbdülməmmədov

Züleyxa Hətifiyeva oğlu Seyidməmmədova

Əliyev Əhsan oğlu Məmmədov

Məmməd Əsədov oğlu İbrahimov

Məhərrəm Muxtarov oğlu İbrahimov

Məhərrəm Əhmədov oğlu Əbdülməmmədov

Həyri Məhərrəm oğlu Həsənov

Fəxrəddin Əbdülməmmədov oğlu Əbdülməmmədov

Məhəmməd Əbdülməmmədov oğlu Əbdülməmmədov

Ağahüseyn Qədir oğlu İslamov

Qasım Oruc oğlu Babayev

Hüseyn Səlim oğlu Əbdülməmmədov

Əhməd Əhmədov oğlu Əhmədov

Məhərrəm Əhmədov oğlu Əbdülməmmədov

Məhərrəm Əhmədov oğlu Əbdülməmmədov

Əhməd Əhmədov oğlu Əbdülməmmədov

Məhərrəm Əhmədov oğlu Əbdülməmmədov

Gilani İsmayilov oğlu Əhmədov

Viktor Sergeyevich Aepenin

Andrey Nikolayevich Sargunov

Ziba Dadasova

Züleyxa Qasımova

Layihənin rəhbəri:
Mülki Aviasiya Muzeyinin direktoru,
Azərbaycan Respublikasının əməkdar mədəniyyət işçisi
Firəngiz Hüseynova

Tərtib edən:
Firəngiz Hüseynova
Mülki Aviasiya Muzeyinin aparıcı elmi işçisi
Yeganə Muradova

Bədii tərtibat:
Yeganə Muradova
Seymur Cəbiyev
Fərhad Salmanov

Rus dilindən azərbaycan dilinə mətnlərin tərcüməsi:
Yeganə Muradova

Kompüter işi:
Seymur Cəbiyev

Kataloq «Azərbaycan Hava Yolları» Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti
Milli Aviasiya Akademiyasının Poliqrafiya Mərkəzində çap olunmuşdur.
Tirajı 100 nüsxə.

AZERBAIJAN
AIRLINES

Azərbaycan Respublikası, AZ-1045,
Bakı ş., Bina qəsəbəsi, 25 km.
Tel: (994 12) 497-26-00 daxili nömrə 25-53
Faks: (994 12) 497 28 29
E-mail: rnaa@naa.edu.az
www.rnaa.in-baku.com

7m

At $\frac{16512}{18}$

101559